

# Telegraful Român

Organ național-bisericesc. — Intemelat în 1853 de Mitropolitul Andrei Șaguna

**Abonamentul:**  
pentru parohii cl. I Lei 7000.— cl. II Lei 5000.—  
cl. III Lei 3000.— Particulari Lei 7000.— Autorități  
și străinătate Lei 15.000.— De sprijin Lei 20.000.—

**Articole și corespondențe**  
se adresează REDACȚIEI Telegraful Român Sibiu  
strada Mitropoliei Nr. 45. — Articole nepublicate  
nu se înapoiază. — Scrisori nefrancate se refuză.

**Prețul inserțiunilor**  
un cm.<sup>2</sup> 20 Lei pentru o dată, dacă se publică  
de mai multe ori se dă rabat corespunzător

**Abonamentele și inserțiunile**  
se adresează ADMINISTRAȚIEI ziarului Tele-  
graful Român, Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45

## Praznicul dela Cluj

Martți, 13 Martie, a avut loc la Cluj, în prezența M. S. Regelui Mihai I, a membrilor guvernului, a distinsului oaspe dl Andrei Ianuarevici Vășinschi, comisarul adjutant al Afacerilor străine din U. R. S. S., a reprezentanților Bisericii și autorităților, sărbătoarea reînălțării administrației statului în Ardealul de Nord, vremelnice răpit prin dictatul dela Viena.

Prin acest act demn am reîntrat într'un drept al nostru. Pământul Ardealului nu e pentru noi un teritoriu de anexiune, ci vatra unde ne-am plămădit din negura trecutului începuturile noastre ca neam și unde ne-am desfășurat neîntrerupt viața noastră trudită și apăsată de un feudalism străin, dar nu mai puțin creatoare de valori și de puteri sufletești proprii nouă. În Ardeal constituim prezența cea mai veche, cea mai numeroasă și suntem înrădăcinați până în străfundurile acestui pământ. Pe acest fapt se întemeiază dreptul nostru de stăpânire asupra Ardealului, recunoscut acum pentru a doua oară de aliații noștri și în deosebi de Uniunea Sovietică. Intocmai ca în celelalte părți ale României, în Ardealul de sus suntem nația alcătuitoare de Stat român. România cu întreg caracterul ei politic și-a întins suveranitatea ei asupra Ardealului de sus, iar acest teritoriu s'a reintegrat deplin în România.

Cu această conștiință am intrat în Ardealul de nord. Conștiința aceasta s'a manifestat în mod hotărât în glasul poporului care nu mai contenea să ovaționeze pe Regele în care vedea simbolizată stăpânirea deplină, democratică și permanentă a Statului român peste pământul Ardealului.

În acord cu acest principiu a interpretat poporul la Cluj și dreptul la liberă manifestare și la egalitate în fața legilor a celorlalte naționalități conlocuitoare. Neamul nostru nu cere prerogative pe cari nu le-a avut niciodată, dar așteaptă ca și celelalte nații conlocuitoare să renunțe la ele nu numai extern, ci și în sufletul lor. Neamul nostru nu e în stare să asuprească alte neamuri. Ele se vor bucura de cea mai deplină egalitate. Dar așteaptă să țină seama de un singur lucru, să se încadreze sincer în cadrul Statului român, să fie cetățeni loiali ai lui, să iubească această Patrie cum ne-o iubim și noi Români și să respecte pe Regele ei. La Cluj s'au făcut din partea autorităților române repetate declarații despre voința neamului nostru de a trata cu cea mai desăvârșită dragoste neamurile conlocuitoare, des-

## Ortodoxia și neamul românesc

Ne aflăm la o răscruce a istoriei noastre. Forțe și năzuințe noi au izbucnit la suprafață în viața neamului nostru și conjunctura internă și externă plămădește o nouă față a existenței noastre pentru viitorul nu prea îndepărtat. Nu e locul aci de-a stăruii în precizări pentru că toți le cunoaștem, întrucât toți le trăim ca factori activi sau ca spectatori.

Din orientarea generală a vremii s'ar putea trage multe concluzii pentru rolul credinței religioase și al Bisericii în viitorul care se desemnează. Dar în orice caz noi nu suntem de partea acelor cari trag concluzii pesimiste. Necesitatea credinței religioase și posibilitatea unei conviețuiri între Biserică și orice formă de Stat, fie ea cât de nouă și de progresată, s'au verificat în ultimele zeci de ani în alte părți, încât noi nu mai simțim în această privință nispul nesigurății, ci temelia unor certitudini, oricare ar fi viitoarele forme de viață ale comunității noastre naționale.

Dar a fost necesară și în alte părți și va fi necesară și la noi o condiție, care să dea credinței religioase toată vigoarea de care va fi nevoie pentru a coexista cu vremurile ce vin: unitatea ei pentru tot ansamblul ne-

pre toate datoriile Statului nostru față de ele. Ne-ar fi plăcut să vedem o astfel de manifestare și din partea lor. Am fi fost fericiți să auzim măcar un singur glas minoritar asociindu-se la uralele nesfârșite ale poporului român și strigând: „Trăiască Regele” și să auzim declarația solemnă că intră cu sufletul în patria română.

Asigurările pe cari le-au dat autoritățile românești cu privire la drepturile de egalitate ale neamurilor conlocuitoare își au garanția în trecutul nostru neîntrerupt. Nu se poate spune un singur caz când neamul nostru ar fi asuprit un singur fiu al unei nații străine, sau i-ar fi smuls graiul de pe buze sau credința din suflete, lucruri pe cari noi le-am suferit neconștient. Tocmai pentru că alții nu pot aduce garanțiile trecutului, ci doar promisiuni de viitor, le-am fi voit făcute măcar pe acestea într'un mod mai lămurit. Dar ele mai pot fi făcute și de aci înainte. Noi le așteptăm cu răbdare. Căci pe cât de adâncă este conștiința dreptului nostru asupra acestui pământ al Ardealului, tot pe atât de adânci ne sunt și sentimentele democratice, izvorâte din inima unui popor superior și sigur pe viitorul și pe dreptatea lui. Și de aceea avem răbdare să așteptăm. Căci așteptăm cu calmul celor ce sunt aici din veci și vor fi în veci.

Și întrucât dănuirea credinței și lucrarea cu mare efect asupra sufletelor sunt recunoscute în definitiv ca valori pozitive pentru viața unui neam, în oricare formă politică și-ar desfășura viața, unitatea în credință a unui neam, de care depinde însăși vigoarea lucrării ei, este cerută de interesele permanente ale neamului respectiv.

Mai mult chiar: noi putem desprinde din orientarea generală a vremii, ca trăsătură dominantă, tendința după concentrare, după depășirea complexității a oricărei fărâmițări individualiste. Nu știm sigur care va fi viitoarea organizare a lumii, deci și a neamului nostru. Un lucru e sigur: o mai accentuată comunitate la muncă, o mai deplină comunitate la beneficii, o desăvârșită comunitate la bucurii, și nu o comunitate închisă, ci una care cuprinde toată națiunea, acesta va fi cel mai de seamă element din structura lumii viitoare. Ce e deci mai firesc decât ca această comunitate în toate să ceară și o comunitate la rugăciune. Nu va fi nefiresc ca după ce oamenii vor fi la toate cu mult mai mult împreună decât până acum — în temeiul unei adânci năzuințe după frăție complexă — să se despartă când vine ora rugăciunii? Nu va fi nefiresc, ca în vreme ce în toate li se cere unitatea de vederi și de hotărâri, să se despartă în chestiunile cele mai fundamentale ale existenței, cum sunt cele ale credinței?

Așadar interesul vital al credinței, binele neamului și tendința comunitară statornică a vremurilor ce vin, ne fac să simțim că am intrat într'o fază a istoriei, care va face și la noi nu peste mult coaptă pentru rezolvare marea problemă a unificării neamului în credință.

Acest lucru se pare că îl adulmecă și frații din strana stângă și drept urmare foaia dela Blaj «Unirea» trage de câteva săptămâni clopotul în dungă. Temători să nu-și pună în curând poporul problema cum nu vreau, frații blăjeni se străduiesc din răpuzeri să demonstreze că unificarea neamului nostru în credință nu se poate face decât prin trecerea tuturor ortodocșilor la unație, căci catolicismul reprezintă adevărul, cultura, salvarea românismului, iar ortodoxia reprezintă întunecul și nenorocirea neamului nostru.

Noi nu ne vom îndeletnici aci cu înșirarea pipăratelor complimente cu cari cinstesc «în spirit de iubire» credința marelui majorității a neamului, nici cu analiza «argumentelor» ce le aduc, cari sunt o colecție de mărunțișuri («expresii defavorabile ortodoxiei» rostite de unii oameni la supărare, fără a se lua în total concepția lor despre ea; câte o expresie despre «verhovnicia» lui Petru în cărțile bi-

sericești, fără a se lua în considerare că și alți apostoli sunt numiți verhovnici în ele; păreriile unor istorici uniți despre trecutul Bisericii ortodoxe, cu exagerarea tendențioasă a unor calomnii puse în circulație de străinii de neam), care nu demonstrează nimic altceva, decât o anumită stare de suflet în cel ce se ostenește să o întocmească, ceea ce ne îndeamnă să nu prezentăm și noi colecții asemănătoare cu mult mai bogate despre catolicism.

Vrând să păstrăm discuția la nivelul seriozității problemei în cauză, vom analiza laturile ei esențiale, pe cari le găsim atinse, într'o amestecătură cu tot felul de grațiozități, și în numerele de alarmă ale «Unirii». Toate aceste laturi esențiale pledează pentru o revenire a fraților uniți la sânul Bisericii dela care unelirile străinilor, în împrejurări vitrige ale istoriei, i-au rupt.

### Adevărul ortodoxiei

I. Cel mai de seamă aspect al problemei este cel al adevărului. Reunirea Bisericilor românești nu se poate face decât ținând seamă de acest aspect al problemei. Toți trebuie să ne re-adunăm în adevărul revelat neștirbit al Domnului nostru Isus Hristos. Altfel coborim toată chestiunea la un nivel de afacere oportunistă și o unificare în acest spirit sau ar trezi rezistența poporului, sau ar duce la o omorire a credinței lui, sau în sfârșit ar trebui să se facă fără să știe poporul, printr'un consimțământ între puțini. Dar dacă lucrul din urmă a fost posibil la anul 1700 în oarecare măsură, când împrejurările îngăduiau asemenea lucrări fără știrea poporului, azi nu se mai poate.

Deci întâi și întâi se pune problema adevărului.

Ce atitudine iau față de ea confracții dela «Unirea»? Ei oscilează între a bagateliza chestiunea, spunând că poporul nu se sesizează de deosebiri de credință între ortodocși și catolici, cari sunt chițibușuri teologice, și între a afirma că adevărul se află în catolicism, iar ortodocșii l-au alterat. Să discutăm pe marginea fiecăreia din aceste afirmațiuni.

Din teza că poporul nu știe de nici o deosebire de credință, pot fi trase două concluzii de ordin practic, când s'ar pune problema reunirii: a) sau să se facă fără știrea poporului ca la 1700, soluție care, pe lângă că e imorală, azi e și imposibilă; b) sau, dacă poporul se știe una în credință, să se facă și reunirea formală cu știrea lui, potrivit cu convingerea lui, punându-i-se întrebarea și lăsându-l să răspundă dacă această credință una a lui o consideră una în sens catolic, sau ortodox, cu alte cuvinte dacă îl îndeamnă să se facă întreg unit cu papa dela Roma, sau să se readune întreg în Biserica sa care nu are nimic cu papa, ci stă în legătură cu patriarhii și cu toată Biserica Răsăritului? Noi ortodocșii nu ne temem de această rezolvare a



problemei la lumina zilei, pentru că nu ne temem de glasul poporului, întrucât știm că el se consideră de fapt una în credință, dar una în credința ortodoxă, nu catolică.

Confrății dela Blaj fac o confuzie voită când afirmând că între ortodocși și catolici nu există deosebiri de credință, ne dau ca pildă pe Românii din cele două strane. Între Românii ortodocși și cei uniți nu există de fapt deosebiri de credință, tocmai pentru că Românii uniți nu sunt catolici. Statul-major al clerului unit a avut grijă să nu aducă la cunoștința poporului ce-l păstorește că l-a desființat din unitatea de credință cu frații ortodocși.

Deci privind problema reunirii Bisericilor românești din punctul de vedere al adevărului și constatând că între Românii ortodocși și uniți nu există deosebiri de credință, concluzia ne duce la o reunire a lor în credința ortodoxă în care se știu una.

Teza că sunt deosebiri de credință între ortodoxie și catolicism, (și orice teolog și preot și, pe măsura lui, orice mirean știe că sunt astfel de deosebiri importante, precum știe și cari sunt ele, dar în această diferențiere tot poporul român se știe în tabăra ortodoxă și străin de catolici), dar adevărul e pe partea catolicismului, nu se poate demonstra cu câteva expresii despre verhovnicia lui Petru din cărțile bisericesti, cari au și locuri despre verhovnicia altor apostoli. Ca în orice problemă ce se discută între două părți, trebuie căutată și aci un teren comun, o autoritate recunoscută de ambele părți. Iar această autoritate nu poate fi alta decât aceea constituită de textele dogmatice din timpul când Biserica romano-catolică nu era despărțită de cea ortodoxă. Dar dacă e așa, problema se rezolvă evident în favoarea acelei părți care nu recunoaște decât autoritatea acelor texte comune și nu în a aceleia care a adăugat la ele texte nouă, pe cari le consideră ca având o autoritate tot așa de mare, dacă nu și mai mare. Aceasta în principiu. Dar să vedem și în concret ce ne spun cele texte de autoritate comună:

1. Ne spun ceva definițiile sinoadelor ecumenice, sau canoanele primelor 8 veacuri, despre dogma primatului papal? Căci să nu se facă nici o confuzie: în catolicism primatul și infaibilitatea sunt o dogmă, nu o chestie de administrație bisericească ce-ar fi putut fi trecută cu vederea. De ce se vorbește în canoane neînțeles despre cele trei trepte ierarhice de caracter dogmatic: diacon, preot și episcop, dar nu se vorbește nicăieri despre dogma primatului papal? Nu mai lungim aci vorba ca să arătăm că istoric nu se poate demonstra că Petru a fost la Roma, ci aceasta e o legendă, născută mai târziu și că Testamentul Nou ne dă toate semnele că Petru n'a fost în cetatea Cezarilor.

2. Ne spun cărțile Sfintei Scripturi și textele dogmatice din primele 8 veacuri ceva despre purcederea Duhului Sfânt și dela Fiul? Nimic. Nici locul clasic și singurul care vorbește despre purcederea Duhului Sfânt, dela Io. 16, 25, nici simbolul primelor două sinoade ecumenice. Ele spun categoric: «care dela Tatăl, purcede». Deci cine e în adevăr, acela care se face mai ocoș decât Fiul lui Dumnezeu, mijlocitorul revelației depline, și decât sinoadele Bisericii celei una din epoca fixării Sf. Tradiții revelate, adăugând texte noi, deosebite de cele vechi de supremă autoritate divină, sau acela care rămâne pe lângă acelea? Sau în orice caz: care din aceștia doi ne dă mai multă siguranță despre păstrarea adevărului?

3. Ne spune ceva Sf. Scriptură și textele dogmatice din timpul primelor 8 veacuri despre purgator? Noi în Scriptură și în textele Sf. Tradiții găsim vorbindu-se numai despre rai și iad. Deci iarăși unde e mai sigur că se găsește adevărul: acolo unde se rămâne pe lângă Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, sau acolo unde se admite autoritatea unor texte fixate într'un timp în care nu mai era unitate de consimțământ în cadrul creștinismului?

S'ar putea însă spune: dar ce înțeles și ce valoare practică au aceste deosebiri dogmatice ca să ne poticnim de ele, când e vorba de a realiza reunirea Bisericilor creștine. Cu logica aceasta am putea deprecia și dogma Sfintei Treimi, pentru că nu o înțelegem deplin. Chiar dacă nu înțelegem rostul acestor dogme, trebuie să ținem la cuprinsul lor intact, ca să avem un temei sigur al unității și permanenței credinței revelate.

Dar ele au și înțelesuri profunde cu însemnate repercusiuni practice. Și iată câteva:

1. Primatul și infaibilitatea papală păcătuiesc împotriva Bisericii, pe care conștiința credincioșilor o respectă ca pe Trupul tainic al Domnului, ca pe mireasa Lui, ca pe casa Lui, ca pe comunitatea de credință și de dragoste în care viază și lucrează Duhul Sfânt. Ori în catolicism e slăbită legătura nemijlocită a Bisericii cu Domnul, întrucât e așezat la mijloc papa, care el îi comunică Bisericii adevărul și nu se lămurește în adâncurile ei de nemijlocită conviețuire cu Isus Hristos. Conștiința creștină adevărată nu poate suporta această scoborîre a Sfintei Biserici, care e mai presus de orice persoană particulară. Dar asemenea ridicare a unui individ peste comunitatea tuturor în Hristos se descopere mai ales omenirii contemporane ca un lucru artificial și potrivnic valorii fiecărui om, o valoare care se desfășoară desigur numai în comunitate. Dacă omenirea contemporană a descoperit păcatul individualismului anarhic de esență protestantă, nu mai puțin l-a descoperit și pe cel al ridicării dictatoriale a unui singur individ în defavorul comunității de inși liberi.

2. Creștinismul deplin și autentic nu poate admite deprecierea Duhului Sfânt, așa cum rezultă din Felioque, care face din Tatăl și Fiul o unitate aparte față de Duhul și care dând și Fiului un rol activ în procesele de provenire din Sf. Treime, îl lasă numai pe Duhul cu un rol pasiv.

În Biserica romano-catolică s'a observat predominarea aproape exclusivă a Logosului, a ordinii și rațiunii, față de viața tainică în Duh. Mistica s'a născut în Răsărit și aici trăiește din plin. Apusul împrumutând-o a făcut-o o sistem, dar n'a mai adăugat nimic și n'a trăit-o.

Creștinii ortodocși trăiesc viața pneumatică, mistică, liturgică, înălțimile îndumnezeitoare ale harului, care e dragostea ce izvorește din ființa dumnezească și nu un lucru creat, cum spun catolicii, lăsând în ființă șanțul despărțitor între dumnezeire și sufletul omenesc. Biserica fiindu-ne câmpul prezenței integrale al lui Hristos și al harului necreat, trăim oriunde în Hristos și în Dumnezeu, pe când în catolicism cel mai important lucru e legătura jurisdicțională cu papa, căci numai el ne mijlocește mântuirea lui Hristos. În catolicism se vorbește prea mult de papa, ca să nu se micșoreze atenția față de Hristos. În Apus papa a crescut în defavorul lui Hristos, ordinea externă în defavorul trăirii lăuntrice în Hristos.

3. Purgatorul fiind un aparat de curățire sigură, deci automată, pe care papa îl poate face să funcționeze

mai rapid, dar Dumnezeu nu, oprește pe om să rămână avizat exclusiv la mila și la atotputernicia lui Dumnezeu. Deci nu mai sunt absolut necesare rugăciunile către Dumnezeu pentru cei morți, căci omul din iad nu mai iese în nici un caz, iar din purgator iese sigur și fără rugăciuni. De o importanță relativă, pentru scurtarea timpului de curățire, sunt doar intervențiile papei, obținute prin indulgențe. E suficient ca omul în viața lui de pe pământ să-și asigure printr'o moralitate mediocră purgatorul, că de acolo iese sigur la Rai; nu trebuie să se străduiască după o viață radical bună. Această învătătură slăbește accentul de seriozitate al vieții și mută atenția dela mila lui Dumnezeu la puterea unui om.

Din această reliefare a spiritului catolic, care în general înseamnă o slăbire a prezenței lui Hristos și o exaltare a unui om, o antropoficare a creștinismului, s'a putut vedea și faptul că duhul integral al creștinismului, ca prezență nediminuată a lui Dumnezeu, s'a păstrat numai în Biserica ortodoxă.

Acesta e, pe scurt, adevărul superior în care trăiește nu numai marea majoritate ortodoxă a poporului român, ci totalitatea lui. Deci reunirea nu se poate face încercând să scoatem rădăcinile neamului din adevărul plin sau din Hristos cel întreg — nici căutând să-i ascundem această încercare — ci confirmând și formal partea cea mică în el.

Că tot neamul, deci și fragmentul unit, trăiește în adevărul ortodox, o dovedesc toate manifestările vieții lui religioase. Confrății blăjeni bagatelizează ansamblul acestor manifestări, numindu-le rit. Dar să poftescă să le schimbe, dacă sunt așa de puțin însemnate. Conștiința poporului judecă mai drept când le consideră atât de importante, încât socotește: zică domnii ce-or zice despre ce suntem noi după dogmă, noi știm că trăim întru totul viața religioasă a fraților ortodocși și să nu cumva să se atingă de credința noastră în ceea ce o vedem și o trăim. Și are dreptate: ansamblul manifestărilor religioase, nu e decât credința înșiși trăită, decât prelungirea credinței în manifestările concrete. În acestea se arată sufletul dinăuntru. E tot așa de greșit a socoti că între credință și ansamblul vieții religioase nu e o legătură organică, precum a socoti că portul unui neam, limba lui, creația lui folclorică nu are nici o legătură cu ființa lui etnică și că Ungurii de pildă pot umbla în port românesc, vorbi românește, trăi în obiceiurile românești și cu toate acestea rămân Unguri.

Un proverb al poporului spune: «Ori te poartă cum ți-e portul, ori vorbește cum ți-e vorba». Dacă unui individ îi stă rău când nu e una din interiorul lui până afară, cu atât mai jalnic aspect oferă un neam, când nu formează un bloc în toată existența lui interioară și exterioară. Noi știm de ce tristă considerație se bucură în opinia lumii Rutenii cu hibridismul lor catolico-ortodox. Dacă frații uniți fiind puțini, mai pot trece neobservați, ce milă n'am trezi ca neam întreg, dacă ne-am înfățișa cu ființa noastră atârând jumătate de Roma, jumătate de creația duhului ortodox.

Catolicismul e un bloc în dogma și în manifestările lui externe; ortodoxia la fel; protestantismul la fel. Toate popoarele lumii aparțin categoric unuia sau altuia din aceste blocuri. Ce sentimente am trezi noi, dacă am vrea să pișcăm juma de colo, juma de dincolo: un popor indecis, lipsit de curajul de-a fi ori într'un fel, ori într'altul, sau de capacitatea de-a trăi unitar și organic. Un neam întreg n'are voie să-și frângă ființa, să se facă un mixtum compositum, ci trebuie să stea înră-

dăcinat și fixat într'o poziție spirituală a sa. Un neam cu cugetul de-un fel și cu manifestările de altfel, un neam ale cărui manifestări nu sunt revelații ale sufletului, ci camuflări, trăiește pe lângă aceea într'o nesinceritate permanentă, care se poate interpreta ca o lipsă de curaj de-a rupe sau cu un interior ascuns, sau cu un exterior fals. Această stare are cele mai jalnice urmări asupra caracterului. Nu știu de ce Rutenii uniți mi-au făcut totdeauna impresia unui neam de oameni ticășiți, vrednici de milă. Noi nu ne putem însuși ca neam o astfel de stare de dublicitate de popor minor. Dar din manifestările sale de viață religioasă neamul românesc nu poate ieși. Urmează deci, că în loc de-a se înșela și pe sine pe alții, cu uitate popa nu e popa, să se afirme întreg drept ceea ce este organic prin ființa sa: neam ortodox.

## Ortodoxia în istoria noastră

II. Dar dacă întreg ansamblul manifestărilor religioase ortodoxe — cari determină în măsură decisivă tot felul său de-a fi — sunt atât de înrădăcinate în ființa neamului nostru și atât de concrescute cu ea, aceasta e o dovadă, dar și o concluzie a faptului că de ortodoxie ne este legată toată istoria noastră, și ea a fost unul din factorii determinanți cari ne-au dat formația pe care o avem ca neam. Putem să ne abatem de pe linia întregii noastre istorii, putem scoate din ființa noastră factorul determinant al ortodoxiei, rămânând totuși identici cu noi înșine? Desigur că nu. Abundă la noi scrierile în cari s'au limpezit diferite corespondențe între firea românească și ortodoxie, încât nu e necesar să ne oprim aci asupra acestei vaste probleme. Remarcăm numai atâtea: catolicismul blăjan n'a fost în stare să indice un singur aspect din firea noastră care să vădească o influință a dogmei catolice.

În ce privește conviețuirea istorică între românism și ortodoxie, frații uniți fac de obicei trei obiecții, cărora le vom da un scurt răspuns:

1. E greșit, zic ei, să se afirme că trecutul nostru a fost legat de ortodoxie, căci până prin veacul al 9-lea, noi am fi atârnat, prin ierarhiile de peste Dunăre, de Roma. Numai venirea Bulgarilor ne-a desființat de Roma. Punându-se problema așa, se neglijează a se aminti tot ce e mai important: până în veacul 9—11 Roma nu se abătuse dela credința cea veche a Bisericii și se afla ea înșiși în legătură cu Patriarhiile răsăritene. Dependențele până atunci aveau numai caracter administrativ și nu implicau deosebiri dogmatice. Deci chiar dacă ar fi așa cum afirmă confrății (deși chestiunea e ascunsă în negura lipsei de documente și în zona ipotezelor; apoi «dependența» de Roma într'o vreme în care papa nu devenise ce-a devenit ulterior, avea un înțeles cu mult mai anemic decât cel de azi; pe de altă parte e probabil că prin cetățile dela Marea Neagră neamul nostru avea și dependențe directe de Constantinopol; mai putem spune că până în veacul 7—8 Roma nu și impusese missa ei, deci e mai probabil că noi am avut liturgiile răsăritene; și, în sfârșit, până în v. 7—8 nu cred că se poate vorbi de un creștinism organizat la noi; în orice caz dacă până în v. 9 am ținut de Roma, cum au reușit Bulgarii să ne desfacă fără nici o rezistență, câtă vreme unirea dela 1700 n'a reușit să desfacă pe Români de ortodoxie?), totuși nu se poate spune că neamul nostru n'a ținut totdeauna la credința cea veche și dreaptă a Domnului nostru Isus Hristos. Că la vremea Apusului păstra și el acea credință, i-a fost indiferent ne-



mului nostru de cine ține administra-tiv. Când Apusul acesta a căzut dela credință și dela Biserica cea dreaptă, el a continuat să și-o menție, să ră-mână în comunitate cu ceice o men-țineau.

Se spune în legătură cu aceasta că noi am primit creștinismul dela Roma. E o afirmație simplistă în rap-port cu împrejurările istorice ale acele-veacuri, cari ne indică un răspuns cu mult mai puțin unilateral. Se știe de ceata de misionari în frunte cu Sava Ootul, trimiși de Sf. Vasile cel mare din Capadocia. Se știe că cetățile dela Marea Neagră și de pe Dunărea de jos erau grecești și e firesc ca deacolo să fi pornit cea mai puter-nică activitate misionară. Dealtfel multe nume de mucenici din acele cetăți poartă nume grecești. Creș-tinismul e firesc să nu ne fi venit de de-parte — dela Roma — ci deapropo, dela Marea Neagră și dela Dunărea de jos, unde se resimte puternic duh al vieții creștine din sudul peninsulei balcanice, încreștinate de ap. Pavel.

De altfel termenii latini prin cari se exprimă creștinismul nostru primar și fundamental, în loc de a fi o do-vadă că am primit creștinismul dela Roma, arată dimpotrivă că nu l-am primit dela Roma, ci dela misionari, cari, nefiind în legătură cu Roma, nu ne-au adus termenii consacrați acolo, ci, învățând limba poporului de aici, ca să-i poată predica, au ales din graiul lui pentru prima dată cuvinte corespunzătoare pentru noțiunile cre-știne. Dacă misionarii ar fi venit trimiși de Roma, ar fi venit cu termenii formați de-a gata acolo și i-ar fi impus și la noi cum i-a impus Roma în tot Apu-sul. Dar la noi nu au venit cu: *Fides*, *Trinitas*, *Deus*, *Ecclesia*, *oratio*, *regnum Dei*, *Pater*, *incarnatio*, *resurrectio*, *as-sumptio*, *Creator*, *virgo*, etc., ci au ales din graiul poporului, ca unii ce acum i-au învățat graiul, cuvintele: *credință*, *Treime*, *Dumnezeu*, *biserică*, *rugăciune*, *împărăția lui Dumnezeu*, *Tatăl*, *înrupare*, *învierie*, *înălțare*, *Făcător*, *Fecioară*, etc. Iar de-ar fi fost mai târziu o dependență strânsă a noastră de Roma uniformi-zatoare, nu ne-ar fi impus terminii ei, cum i-a impus pretutindeni?

De altfel până în veacul II-IV Roma era atât de puțin în stare să inițieze ea un misionarism, încât și misionarii Apusului porneau din Răsărit (în Franța, Spania, Anglia). E de conceput că noi, aci lângă Răsăritul ce deborda de simțirea creștină, am fost lăsați la o parte, ca să ne vină creștinismul pe calea indirectă și ane-mică a Apusului?

2. Cu privire la conviețuirea în-tre ortodoxie și romanism, ne mai spun frații dela Blaj că ortodoxia în nici un caz n'a contribuit la formarea neamului. Dimpotrivă ea l-a periclitat cu grecizarea, cu slavizarea, cu calvi-nizarea. Numai catolicismul l-a scă-pat la 1700 de toate acestea. Nimic mai neintemeiat. La 1700 neamul românesc depășise toate aceste mo-mente ale istoriei lui. La 1700 neamul românesc era de mult format, înche-gat, cristalizat. Cum s'a purtat această luptă, cum nu, cât de mari au fost pericolele, cât nu, e greu de precizat. Fapt e că la 1700 nea-mul românesc, neavând până atunci altă instituție care să l țină în unitate și care să-i dea puteri sufletești, decât Biserica ortodoxă, era un neam uni-tar, cu toate caracterele lui definiti-vate. Catolicismul dela 1700 a venit la lucrul gata, nu ca să ajute la for-marea unității românești, ci ca s'o sfărâme.

Se reproșează Bisericii ortodoxe că ducea neamul spre calvinism în v. XVII și de nu venea unirea dela 1700 n-ar fi calvinizat. Dar la 1700 calvinismul încetase de-a fi un peri-col, prin însași extinderea politică a împărăției Habsburgilor în Ardeal. Lauda nu e aceluia care, afirmând că a scăpat pe cineva de înec, l-a băgat de-a ars în foc. Așa fac uniții. Se laudă că ne-au scăpat de calvinism, dar ne-au sacrificat catolicismului, deși nu ne-au scăpat ei nici de catolicism, căci pericolul calvinismului trecuse și ortodoxia ieșise teafără din el, ca și sufletul românesc, prin puterile lor inșeși. Nu se cuvine ca cel ce, gân-dindu-se la fostul pericol al apei, cade în foc, să mustre pe cel ce, cu toate că a fost câțeva vreme ame-nințat de apă, a știut scăpa de ea, fără să se arunce nici în foc. Tocmai acesta e meritul ortodoxiei că, având să lupte cu atâtea primejdii inerente împrejurărilor politice și geografice ale trecutului nostru, a știut să vâslească printre ele cu atâtea dibăcie, purtată de o nedeșmințită dragoste de neam, încât a scos neamul teafăr la lumină, fără să-l vândă unui dușman, pentru a-l scăpa, chipurile, de altul, care nu mai exista, cum a făcut unația.

Din cele anterioare rezultă că neamul nostru e legat întreg de or-todoxie prin adevărul ei, prin firea și prin istoria lui și nimic nu-l poate scoate din ea, dar foarte firesc și foarte ușor se poate încadra și formal fragmentul unit în credință în care de altfel se și află cu sufletul.

## Pentru unitatea și independența religioasă a neamului

III. Dar și considerațiile de viitor pledează pentru reunirea în ortodoxie. Toată lupta de până azi a poporului nostru a fost dusă pentru înfăptuirea unității sale desăvârșite și pentru do-bândirea deplinei independențe. Ast-fel reunirea lui în cadrul Bisericii or-todoxe, ar fi un act ce s'ar înșira pe linia acestei stăduinte și ar încorona lupta sa pentru unitate și indepen-dență. Dimpotrivă, o infeudare a noa-stră sub jurisdicția papală ar echivala cu o renunțare la independență și la sentimentul de demnitate ce stă la baza străduinței în vederea ei, ar în-semna întoarcerea noastră împotriva direcției de luptă a trecutului. A luptat, a suferit, a mucenicit neamul nostru în toată istoria sa pentru a-și apăra independența spirituală, ca astăzi, când conștiința demnității și a puterii noastre este deplină, să renunțăm la ea? Să admitem un tutorat spiritual și să ne recunoaștem minoratul no-stru pe acest teren, tocmai azi când am ajuns la epoca în care putem trăi o viață de maturitate sufletească?

Neamul nostru vrea să-și rezolve toate problemele de viață în mod liber, nu să fie tulburat neconștient de imix-tiunile unui for extern, care nu vrea să fie numai instanță religioasă, ci vrea să joace și rol de Putere po-litică, de Stat cu diplomați, cu teritoriu propriu, amestecat în toate combinațiile politice. Nu ne-am eluptat indepen-dența de sub toate Statele vecine, ca să renunțăm la ea în favorul Sta-tului papal.

Singură ortodoxia e a noastră, ne permite, prin autocefalia ce-o are Biserica noastră, să fim cu totul in-dependenți în viața noastră de Stat, păstrând legături libere cu toate cele-lalte Biserici ortodoxe autocefale.

De altfel aceasta este orientarea actuală a națiunilor în ce privește re-lațiile între ele și între Statele lor: pă-strarea independenței și totodată cea mai strânsă colaborare liberă între ele.

Din toate considerațiile acestea, la cari s'ar putea adăuga încă multe, rezultă că totul pledează pentru reu-nirea tuturor Românilor în credință prin întoarcerea fraților uniți la maica lor care i-a crescut în cursul istoriei, care le-a dat sufletul și li l-a păstrat neștirbit. Pentru viitorul neamului, pentru țaria lui, pentru idedența lui, pentru înfruntarea tuturor încer-cărilor cari ne așteaptă, e necesar să

vie acasă. Ii vom primi cu iubire. Nu ne vom gândi, nici unii și nici alții, la scurtul răstimp al despărțirii. Vor înceta atâtea piedeci cari stân-jenesc conlucrarea noastră frățească pentru o țară puternică și fericită.

Dumnezeu să ne ajute să vedem și ziua aceea luminată a desăvârșitei noastre unități sufletești.

D. S.

Nr. 2353/945

## „Dumineca Bolnavilor“

Încă din anul 1926 dădusem Duminecii a doua din postul Părese-milor semnificația de „Duminecă a bolnavilor“. Am voit să arătăm mai limpede C. preoții și poporului no-stru credincios datoria creștinească de-a cerceta pe cei bolnavi și de-a-i îngriji în suferințele lor.

Ne-am bucurat văzând progre-sele ce le-au făcut preoții noștri în acest domeniu an de an cu, deosebire însă în anii din urmă ai războiului. În județul Sibiu, am pus în evidență și mai mult necesitatea operei caritative a îngrijirii de cei bolnavi, prin înfiin-țarea Cooperativei sanitare „Sănătatea Neamului“.

Improprietățile dispozițiunile luate în legătură cu Dumineca bolnavilor în anii trecuți și punem la inima preoților și a poporului nostru credin-cios să se apropie de cei ce se găsesc în suferință și să le sară prin toate mijloacele într'ajutor.

Despre ceea ce s'a făcut în această privință prin parohiile noastre, oficiile parohiale ne vor face raport.

Sibiu, la 16 III. 1945

Consiliul Arhiepiscopesc

Nr. 1637/1945

(10) 1-2

## Concurs

Pentru întregirea posturilor de du-hovnic la spitalul public și penitenciarul civil din:

1. Brașov,

2. Sibiu,

se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Retribuțiile în legătură cu aceste posturi sunt cele ale unui preot licen-țiat în teologie. Nu pot concura decât preoți cu calificare de cl. I. Cererile de concurs vor fi înaintate în termen Con-siliului arhiepiscopesc din Sibiu.

Sibiu, din ședința secției bisericesti dela 27 Februarie 1945.

Consiliul Arhiepiscopesc

## FOIȘOARA

### Corifeii uniți despre unire

Pentru că uniții se tot laudă cu bă-rbații mari pe cari l-au avut în v. 18 și 19, dăm aci câteva citate din ei, cari arată că bărbații lor cu adevărat mari au de-testat unirea, căci mărimea înseamnă pătrun-dere și inteligență, iar în fața pătrunderii și inteligenței lucrurile se arată așa cum sânt.

Caracteristică este descrierea situați-unei, după 46 ani de la actul uniunii, fă-cută în „Promemoria“ episcopului Clain. Ea sună: „De aceea amar se plânge cleru și poporul român unit, că de și s'au folosit toate mijloacele imaginabile, ca să-și do-vedească sincera și adevărata unire, totuși nu putură dobândi nimica, și n'au fost socotiți nici schismatici, nici catolici. Catolicii de ritul latin zic despre ei, că nu sunt catolicii adevărați. Uniții văd, că le-a-mers mai bine până au fost cu schis-matici, decât le merge acuma, căci atunci ațiau totdeauna scut (patroclina) atât la

principli români, cât și în Moscova, și cu spriginul acestora tot mai erau băgați în seamă atât la Cămin regească, cât și în principat, ori pe altă cale erau ajutați. Și dacă se întâmpla să nu li se facă ceva după dorința lor, cel puțin aceasta nu era o injuriă pentru ei, căci știau ei bine, că după drept nu li se cuvine“.

„Unirea cu biserica Romei — scrie Nic. Densușan — așa cum o făcuse episcopul Atanasie, s'a părut tuturor bărbaților no-ștri luminați din secolul trecut și din se-colul prezent un paș foarte greșit în ce privește viitorul acestei biserici și viito-rul națiunii române din Transilvania“. Samuel Clain scrie: „Mult au statut iesușiți de episcopul Atanasie, ca să lăscălească acele instrucții, ci episcopul nici decum n'a voit a le lăscăli, că au cunoscut măiestria iesușiților. Toate acestea trei (diploma a doua leopoldină și instrucțiile), se socot a fi numai scorntiturile (falsificările) iesușiților, cari în tot chipul voiau să stăpânească peste clerul românesc... Iar după eșirea epis-copului Clain din Ardeal, în popor se auzeau așa cuvinte cumcă Clain pentru aceea au eșit din țară, pentru că au văzut, că unirea nu e bună, și i-a părut rău, că a unit atâtea mulțime de suflete din care cauză se înforceau la neunire.“

Alt bărbat valoros G. Șincal scrie așa: „Unirea aceasta, cum se va arăta la

locul său, mai pre urmă, numai popilor a folosit, că aceștia au dobândit puțină scutită cam anevoale, dar nobilii au rămas și rămân cu buzele drămbolate până astăzi, căci Latinilor destul le este, că îngelând pe Români în partea lor au putut învinge cu numărul pe Calvinii“. Vorbind de Atanasie relatează după Cserel următoarele: „Și mergând la Viena, de la cardinalul Colonici cu mare cinste s'au primit și i-au arun-cat lanț de aur în grumaz: aceasta i-a fost toată mergerea înainte, că tocmai precum lucră dracul, de caută voia omului, până ce îl aduce la păcat, apoi îl poartă pe unde vrea, așa au făcut și cu vlădicul, până când l-au apucat în cursă; pentru că poplaștii cu toată știala îl cinsteau până atunci, ear după aceea l-au luat toată ocărmuirea din mână, și este un iesuit lângă dânsul pururea, fără de a căruia știre și voie nici o carte poate scrie cuiva. Bucuros s'ar lăsa de unire ca acea-sta, dar nu-l lasă. De a mâncat sărat bee, că adevărat l-or umplea păharul“. La alt loc zice: „Ci noi Români, de vom lua afară clerul cel unit, care încă numai atâtea se socotește cât a cincea roată la car, ce folos am avut sau avem din toate acestea?“

Eruditul Petru Malor zice: „Și acum se află uniți și prin părțile noastre, cari învățând la Roma teologia socotesc, că numai acelea sunt adevărate, care le-au

auzit la Roma și doar sângele și l-ar vârsa pentru monarhia papei. O! de ar fi apărut Dumnezeu neamul românesc de acest fel de oameni învățați și teologi, cari numai cu atenția, cu titlul și cu vâlva ce au în haine, și în locul lăcașului său vreau să învingă pe toți, de spun ceva de la Roma să taci, să înlemnești, să caști gura. De arăți din sfîinții părinți, din soboare și din istoria cea veche a bisericii, asupra poveștilor lor, îndată ești schismatic și mai rău decât ereticii. Trebuie înaintea acestora toți să plece capetele, să-l chemi Rabi, domnule, Măria Ta și alte titluri ce se împotrivesc cinului călugăresc“. Iar la alt loc scrie, că episcopii gr. catolici erau asupriți de cei romano-catolici și exclamă: „Papel nu-i trebuia Români, i-a trebuit numai catolici, ca să-i supună și-le și li ori cui“.

Învățătură Simion Bărnuțiu scrie: „Sub înalta protecțiune a acestui Sîrgonlu fabricau iesușiți diplome false, scoteau rescripte dela curte și bule de la Roma pentru noua subprigonire a bisericii române sub titlul de episcopat al Făgărașului, numai simplitatea preoților români apăra dem-nitatea Metropoliei Românilor de n'a apu-cu totul, că nu luară întru nimic atari bule și rescripte, și continuă și după unirea aceasta, ca și înainte de ea, a cânta în toate bisericile române tot pe Arhiepiscopul



## Dacă ar trăi Inochentie Micu Klein...

Unirea din 1700: pentru emisarii din Viena un act de diplomație politică, pentru protopopii ce l-au iscălit un simplu contract de beneficii materiale. La realizarea ei n'a prezidat nici o problemă de conștiință, nici o convingere religioasă. Viena avea nevoie să-și consolideze stăpânirea și catolicismul era instrumentul cel mai potrivit în acest scop; mitropolitul și protopopii români voiau să scape de sub apăsarea iobăgiei și să se bucure de privilegiile clerului catolic. Și învoiala s'a încheiat: împăratul era mulțumit că masa cea mare a românilor din Ardeal era astfel legată de Viena și despărțită de frații „schismatici” din Principate; protopopii erau satisfăcuți că numai prin primirea formală a „unirii” cu Roma fără ca „legea” să sufere vre-o schimbare, diplomele leopoldine din 1699 și 1701 le acordau drepturi egale cu cele ale clerului catolic.

Poporul român și Papa nu aveau nici un amestec în toată această transacție „fericită”. Roma a fost anunțată de-abia după încheierea ei, ca să dea urmare unui fapt împlinit; poporul — se zicea [și se repetă și azi la Blaj] — este prost, ignorant și iobag; el se va supune poruncii împăratești, mai ales dacă i se va spune că nu s'a schimbat nimic din „lege” și dacă se vor aplica și mijloace de intimidare. Cum ar putea reacționa un popor de iobagi împotriva forței de constrângere a imperiului habsburgic? Nu mai pun că unirea „așa s'au vestit de pitulat, cât [până și] popii noștri... n'au priceput...” și pe lângă că majoritatea preoților n'au primit unirea, în frunte cu brașovenii și făgărășenii, chiar și ceice se uniseră, întrebați fiind de popor de-s uniți sau nu „au luat vin și pită și s'au pus în genunchi și s'au jurat că ei nu sunt uniți și au și afurisit cumcă ei nu sunt uniți...” (Dr. Silviu Dragomir: Istoria desrobirii religioase a românilor din Ardeal în sec. al XVIII-lea vol. I Anexe jalba românilor din 1749 p. 86—87).

Aceasta a fost unirea: un act „pitulat” [din calcul, dar poate și din rușine față de un târg atât de ușor cu sufletul acestui neam] prin

care — cu prețul sufletului românesc — s'a încheiat un contract de „beneficii” între emisarii curții din Viena și o seamă de clerici români. De aceea N. Iorga a calificat declarația lui Atanasie din 20 Martie 1701 — înainte de a fi hirotonit ca episcop unit — drept „cel mai înjositor act public săvârșit până atunci de vre-un vlădică românesc” [Ist. bis. rom. vol. II p. 29]. Intrădevăr mitropolitul jura că „se la-padă de toată corespondența... și preteșugul șișmaticilor, a ereticilor și a Vodii Țării Munteneste; nici o carte de acum înainte cu aceia răspuns nu voi avea și nici pe Bucureșten mai mult al meu arhiepiscop a fi nu-l voi cunoaște...”

Cu cât mai presus decât Atanasie și preoții lui sunt smeriții preoți de țară, care fiind „cu frica lui Dumnezeu”, „când au venit țărălași prin sate și au zis: popii care vor fi uniți să nu dea porție împăratească, au zis că ei nu sânt uniți, mai bine or da porția și nu s'or uni”. [Silviu Dragomir id. p. 87]! N'or fi fost ei cu multă învățătură teologhicească, dar mai presus de orice înțelepciune a trufiei omenești stă nebunia în Hristos, care e în stare să plătească „porția”, să se desbrace de orice bunăstare materială și să sufere mucenicie și moarte pentru credința din străbuni. Și cu ei marea masă a poporului „ignorant” care știa totuși ceiaze diplomației și „teologii” nu știau: că omul poate să nu fie slobod cu trupul [iobag], dar e slobod cu sufletul; că toate bunurile pământești pot aparține împăratului, dar omul are un singur suflet care e al lui Dumnezeu „și nici o putere omenească nu-l poate îndoi”. Aceasta e singura știință care duce la biruință — și a biruit — și care mântuie neamurile și indivizii. Celălalte sunt palavre și vânturare de deșertăciuni...

O! dacă ar fi avut toți preoții, în frunte cu episcopul de atunci conștiința aceasta și ar fi stat în fruntea poporului și nu l-ar fi lăsat singur în izbeliștea vijeliilor ce s'au abătut peste el! Ei însă pentru că nu mai plătească „porția” și ca să ajungă nobili au iscălit târgul „unirii” și au apelat la minciună și la forța armată ca să con-

strângă și pe popor să-i urmeze. Așa încât poporul — desnădăjduit de prigoana ce venia dela „popii uniți” și stăpânirea austriacă — se jeluște „că nu este putere mai multă a putea răbda răul care ne cade nouă asupra dela popii cei uniți; în toate zilele ne prind la arest și ne căznesc [chinuesc] cum este mai rău, încă ne dau și în mâna biraelor de ne închid în temnițe. Deci de al lor mare rău ne-am pustiit tot, și case și moșii și ședem tot fugiți la păduri, fiindcă nouă nu ne trebuiesc popii cei uniți până la moarte. Mai bucuros moartea vom pofti, ca pe ei să ne stăpânească” [id. p. 161]. De aceea era deplin îndreptățită exclamația lui Simeon Bărnuțiu în cuvântarea sa din 1848: „Fii nefericiți! Cine vă va apăra dacă părinții [preoții] voștri dau mâna cu străinii în contra voastră... Ce a păcătuit biserica noastră... dacă cumva n'a păcătuit unindu-se, de se pedepsește cu infamia de desertoriu?” [Cf. I. Lupaș. Contribuțiuni documentare la istoria sateilor transilvane p. 58].

Dar cel puțin acest act „pitulat” al unirii a fost respectat în punctele lui și de împăratul austriac sau nu? Aici începe a doua tragedie a unirii, a cărei jertfă e personalitatea dramatică a lui Inochentie Micu Klein. Prima tragedie a fost revolta poporului și ruperea legăturilor cu românii „schismatici” din Principate: până la unire deși politicește împărțiți — românii se simțeau una în cuget și'n simțiri, un singur suflet, o singură credință. Prin „unire” granițele politice ale Ardealului devin și granițe sufletești: românii uniți sunt scoși din comunitatea spirituală a neamului românesc și stau singuri în fața împăratului care și-a uitat promisiunile îndată ce ruptura a fost fapt împlinit. De aici a doua tragedie: nici sufletul liniștit, nici „beneficiile” primite. S'au lepădat de credință pentru anumite promisiuni și s'au trezit cu mâna goală. Împăratul — care cu viclenia sa a păcălit pe niște păstori lipsiți de experiență politică — după ce-și văzuse opera asigurată, nu-și mai da nici o silință să recunoască drepturile ce le fixase în diplomele unirii.

În aceste împrejurări ajunse episcop Inochentie Micu Klein. Măreția personalității lui constă în faptul că a avut curajul să fie mai

mult român decât unit și să pretindă cu vigoare drepturile făgăduite, fără servilism și fără a se lăsa intimidat. El își dădea perfect seama de ceiaze au pierdut ardelenii prin dislocarea lor spirituală din unitatea neamului românesc și din ecumenicitatea ortodoxă: „Uniții văd, zicea el, că le-amers mai bine până au fost schismatici, decât le merge acum, căci atunci aflau totdeauna scut atât la voievozii români, cât și în Moscova și cu sprijinul lor tot mai erau băgați în seamă la curtea regească, și în principat, ori pe altă cale erau ajutați...” Totuși întrucât ruptura era făcută, Inochentie a crezut că privilegiile diplomei din 1701, care prevedea ca Românii uniți să nu mai fie socotiți ca tolerați ci primiți între „staturile țării”, le-ar putea cuceri prin memorii la împărăteasa Maria Tereza și prin luptă dreaptă în dieta Transilvaniei. Toată viața lui, toată energia lui, s'a măcinat în această luptă inegală, în care el era „unul împotriva tuturor”: a curții dela Viena și a nobililor transilvani. De geaba arăta episcopul că românii suportă „toate poverile împreună cu celelalte națiuni, ba încă mai multe decât toate laolaltă”, că uniții au împlinit toate condițiile cerute, și că dacă poartă sarcina e drept să poarte și folosul, curtea și nobilii nu voiau să audă de „niște lucruri pe cari nimenea nu le-a mai cerut nici odată...” și nu le va putea cere”, adică de primirea acestor Români uniți „pribeși, iobagi, tâlhari, leneși” între „națiunile recepte” ale Ardealului: — „pe mine mă obligă — zicea Inochentie — să țin teolog pe baza diplomei leopoldine a doua, iar când eu cer să se execute această diplomă și în punctele favorabile Bisericii mele... se răspunde că nu se știe oare diploma aceasta a fost publicată ori nu”.

El știa că unirea a fost numai un instrument pentru câștigarea unor beneficii și că „mare parte a preoților, simțindu-se desamăgiți din pricină că nu au putut beneficia de privilegiile făgăduite prin diplomele împăratești dela 1699 și 1701 aruncând felurite înjurături în capul autorilor unirii, s'au lepădat de ea” [I. Lupaș o. c. p. 60 din raportul ep. Inochentie]. De aceea a îndrăsnit să puie problema răspicat: ori se acordă privilegiile promise, ori piere unirea cu totul [„dacă nu se împlinesc promisi-

lor ca și mai înainte... Îndată la începutul uniunii vedem, în sinoadele noastre, pe paterul rector al Iesuitilor prezezând în locul superintendentului reformat, și pe alt Iesuit îl vedem nelăcetă în coastele episcopului nostru priveghindu-l, ca pe un făcător de rele. Acum spuneți-mi, ce diferență este între superintendentele de Toleo și între Iesuitul Baranyi, care din amândoi a fost mai bun pentru Români? Îndată după unire episcopul catolic din Alba-Iulia încalecă peste Arhiepiscopul nostru și-l face vicariu, îl înfruntă, îl dojenește...”

Tr. Laurianu scrie în Magazinul istoric: „Românii, afară de micile scutiri ale persoanelor bisericesti, nu dobândiră nimica prin unire, ba încă și perdură. Perdură independența lor ca Români și ca religioși de ritul oriental, care o aveau ei mai înainte pe lângă toate asupririle ce întâmpinau din partea eterodoxilor; perdură Arhiepiscopatul, căci acesta după unire se degradă la starea de simplu episcop supus censurii Iesuitilor și supremației arhiepiscopilor catolici, perdură chiar naționalitatea. Cel mai mulți Români cari se înălțară cu încetul din întâmplare — încă după dreptele pretensiuni, care le aveau ca Români uniți, — la deregătorii mai înainte între ungușii catolici, trecură dela legea de ritul oriental la cea de ritul oc-

cidental, supt pretestul că acestea sunt acum tot una, și cu modul acesta se lepădară și de națiunea lor și se ungușiră. Ațar exemplele avem prea multe. Aceasta strica atât de mult, încât Românimea nu putu de loc să se ridice din starea de plebeitate, căci veri care se înalță peste dânsa, își părăsea națiunea. — Vezi unde duce lucrurile intriga machiavelescă! — Românii ar trebui să știe, că ei sunt Români; și chiar când ar fi cu totul catolici, ar trebui să se aștepte ca Români și să figureze ca Români”.

Papiu Ilarian în discursul său despre vleața și activitatea lui G. Șincai zice: „Românii de aici din Transilvania, călcați deopotrivă în cele bisericesti, politice și sociale, după căderea Transilvaniei sub casa habsburgică fură amăgiți prin promisiune de drepturi egale cu Ungurii și a se uni cu biserica Romei”.

Vorbind despre răul cauzat prin unire adaugă: „Din cari toate se vede, că Șincai, ca și Clain episcopul, Clain călugărul, Petru Maior și toți Blăjenii luminați din secolul al XVIII, cunoșteau tot răul fatal produs prin unire... Voi Iesuitii Români dela Oradea mare, dela Gherla... și de aiurea, voi cari în aceste zile ale luminii și ale libertății cutezați a îndemna pe Români să meargă la sinodul catolicilor din Pesta; voi cari mergeți cu cutezanța până a da Românilor uniți numele străin și urât de

Catolici... Voi cari prin aceasta și alte asemenea criminale apucături, cercați a rupe de tot o parte însemnată a Românilor din corpul cel mare al nației, auziți pe profetul Șincai și până e timp convertiți-vă”.

Eruditul istoric Nic. Densușan în scrierea sa „Revoluțunea lui Horea” scrie:

„Românii din Transilvania, după lungi și grele suferințe, dorind în fine să scape de mizeriile unei servituti insuportabile, cum și de persecuțiunile religioase ale calvinilor, se hotărâră să-și schimbe religionea și în modul acesta să ajungă la o stare politică mai fericită.”

„Seduși prin diferitele promisiuni ale Iesuitilor, Gavril Hevenesi și Paul Barani, îndemnați de curtea imperială din Viena, mitropolitul Atanasie și protopopii români din Transilvania se hotărâră la anul 1698 a se uni cu biserica Romei, crezând, că în modul acesta religionea română va ajunge să fie religione legală în Transilvania, iar clerul și poporul român se va putea bucura de toate libertățile și drepturile, de cari se bucurau aderenții bisericii catolice.”

„În această speranță și numai singur din aceste motive se făcu unirea cu biserica Romei, unire, care primi o formă reală prin manifestul din 7 Octomvrie 1698, dat în mănăstirea S-tei Treimi din Alba-Iulia, prin care mitropolitul Atanasie și 38 protopopi români din Transilvania decla-

rară în formă solemnă că se unesc cu biserica Romei, voind după cum ziceau dânsii, să trăiască cu aceleași privilegii, cu cari trăiesc membrii și preoții bisericii catolice.”

„Dar unirea din 1698 fu un pas greșit al Românilor de peste Carpați. Prin actul dela 1698 clerul din Transilvania sacrifică integritatea bisericii române, pentru o simplă speranță a unor drepturi politice și civile, drepturi, cari mai curând sau mai târziu se puteau câștiga și pe altă cale. Și în lapta unirea cu biserica Romei nu schimba de loc pozițiunea socială și politică a Românilor din Transilvania. Biserica română rămase și de aci înainte numai biserică tolerată, națiunea română o națiune fără drepturi politice, preoții uniți iobagi ai nobililor, fără privilegiu și fără venituri, poporul fără reprezentanți în camera Transilvaniei, oliciile țării distribuite numai la aderenții celor patru religii catolice, calvine, luterane și uniare și fără nici o considerațiune la religionea română unită, iar poporul român, care nu vol să treacă la unire, lipsit de biserică, lipsit de episcopi și persecutat în toate modurile și pe toate căile de guvernul din Transilvania și de guvernul central din Viena; — așa, că unirea cu biserica Romei, care se făcuse din simple motive politice, nu aduse de



unile împăratului Leopold, se primejduiește unirea și peste puțin se va stinge cu totul". „Eu cu clerul meu, mărturisă a către contele Torockoy — cu adevărat suntem și vom rămâne uniți numai să ni se dea beneficiile și imunitățile de care se bucură catolicii". — „In chipul acesta — răspunse contele — unirea nu este adevărată ci condiționată și clerul român mărturisește unirea numai pentru folos". — „Eu și clerul meu — ripostează Klein — m'am unit cu condiția de-a obține acele beneficii și foloase de cari se bucură catolicii — în caz contrar clerul acesta stă la îndoielă" [S. Dragomir o. c. p. 134 I. Lupaș o. c. p. 63].

Mărturisirile sunt suficient de clare spre a pune în evidență caracterul contractual-politic al unirii. De aceea nu e de mirare că în sinodul dela Blaj din 25 Iunie 1744 — înainte de a pleca la Viena, Inochentie Micu Klein povestind sinodului amărăciunile unei lupte fără de succes, aruncă la sfârșit întrebarea: „dacă toate câte s'au făgăduit Românilor uniți nu s'ar putea dobândi, mai voesc ei să fină unirea ori se lapadă de ea?" Întrebarea a produs o mare frământare între cei prezenți și mulți au strigat, că-s hotărâți să părăsească unirea ori se vor împlini cele făgăduite ori nu. Episcopul Inochentie însă tot mai nădăjduia că la Viena va reuși ceea ce până acum n'a reușit: pleca cu hotărârea ca ori să le dobândească, ori să se întoarcă în țară și să renunțe la unire. Acestea au fost ultimele lui cuvinte: „mă voi duce eu la Crăiasa; de voi isbuti bine; dacă nu, atunci îmi voi căuta aiurea bucata mea de pâine". Lepădându-se de unire ar fi trebuit să se refugieze în principate, spre a putea continua lupta: „dacă mă voi mai întoarce din Viena, pășesc în fruntea voastră și plec peste munți". [I. Lupaș p. 65].

La Viena însă îl aștepta o capcană pe care el n'o bănuia: a fost pus în fața unei comisii de judecată și acuzat ca trădător și agitator împotriva unirii. Astfel că ultimul pas: întoarcerea în țară și întoarcerea la ortodoxie nu l-a mai putut face. O singură cale de refugiu i-a rămas deschisă: Roma. Și „maica Roma" a oferit pribeagului român nu pâinea iubirii și a dreptății, ci pâinea amară a mize-

riei morale și materiale care i-au topit zilele ca o temniță închisă pentru totdeauna. Aceasta a fost răsplata Vienei și Romei catolice pentru actul „pitulat" din 1701.

Ceiace n'a putut face Inochentie Micu Klein, a împlinit însă vicarul lui protopopul Nicolae Pop din Balomir, care în 1748 a părăsit unirea, a trecut munții în Țara Românească, a călătorit până la Moscova și a reușit să provoace intervenția Țarinei la Curtea din Viena în favoarea poporului român-ortodox prigonit în Ardeal pentru credință, și s'a așezat arhimandrit la Curtea de Argeș sub creștele Carpaților, de unde a condus rezistența ortodoxă a foștilor ardeleni împotriva unirii. Era pasul pe care l-ar fi făcut și Inochentie Micu Klein, dacă s'ar mai fi putut întoarce în țară.

„Unirea" a mai putut fi salvată numai datorită tunurilor generalului Bucow, care a distrus toate mânăstirile din Ardeal și a procedat cu mare asprime împotriva poporului, ce nu voia să audă de unire, că t— ziceau bieții români — „nici mai de mult când au fost împărații cei răi, Maximilian și Dioclețian, încă nu au fost mai multă răutate pentru lege cât fac aceștia în vremile de acum cu noi"...

Au trecut de atunci două sute de ani. Lanțurile tiraniei habsburgice, pe care se sprijinea puterea catolicismului, s'au frânt și ele nu vor reinvia. Granițele politice dintre români au fost spulberate de dreptatea istoriei, care și-a înclinat cumpăna ei sub volbura de sânge și mucenicie a poporului român. Cu toate acestea o seamă de „urmasi ai lui Inochentie Micu Klein" cari sunt mai mult catolici de cât români, cari țin mai mult la moștenirea habsburgică decât la neamul lor, nu vor să se frângă și lanțurile spirituale și să se sfărâme și granița artificială sufletească dintre români: ei vor să fie izolați din marea comunitate ortodoxă a poporului român. Ei cred că duhul lui Inochentie Micu Klein îi cheamă la Roma. Se poate. Dar nu spre a săruta papucul „vicarului lui Hristos pe pământ", ci spre a le da o lecție de demnitate națională și de românism. Nu. Duhul lui Inochentie Micu Klein nu-i cheamă la Roma: el îi cheamă „peste munți", peste munții confesionalismului strâmt și fără orizont în țara cea

mare a Ortodoxiei românești. Căci acestea au fost ultimele lui cuvinte rostite în Ardeal: „dacă mă voi întoarce din Viena, pășesc în fruntea voastră și plec peste munți".

Un astfel de conducător trebuie urmat și pilda dată de vicarul lui și de alți preoți, trebuie să fie urmată de toată biserica unită, astăzi când împotriva acestei hotărâri nu mai stau nici tunurile lui Bucow, nici temnițele Kufsteiului, nici samavolniciile armatei nemțești, astăzi când „privilegiile" s'au desființat și izbăgia a dispărut, astăzi când unitatea neamului românesc o cere fără zăbavă.

Altfel se dovedesc adevărate constatările prof. Simion Mehedinți că „invaziunile turanice din spre răsărit n'au făcut decât la un loc atâta pagubă poporului român, cât a făcut ofensiva catolicismului", întrucât granițele politice nu mai există, dar granița spirituală se menține fără de nici un sens în inima carpatică a neamului nostru.

Sau cumva crede cineva serios că 14 milioane de români ortodocși sunt pe o cale greșită și trebuie să se convertească la linia divergentă a unui milion și ceva de români uniți! Credință deșartă! Unitatea spirituală românească nu se poate realiza prin unizarea celor 14 milioane ci prin contopirea minorității unite în marea comunitate ortodoxă a neamului întreg.

Dacă ar trăi Inochentie Micu Klein: românul crescut în comuna Sadu, care a dat mucenici pentru ortodoxie în tot cursul sec. XVIII-lea, românul frânt pe roata minciunii catolice dela Viena, ar porni în fruntea poporului și preoșimii ca să îngenunchie iarăși sub bolta de lumină a ortodoxiei românești la altarul neamului. — Și așa să fim iarăși una, peste toate vijeliile istoriei și peste toate încercările sorții!

NICOLAE GORUN

## AVIZ

Onor. Ministerul Agriculturii a luat măsuri ca în săptămâna dintre 19—25 Martie c. populația țării să curețe pomii de omizi, care sunt un pericol pentru economia țării.

Indemnăm Onor. Cler, să sprijinească această acțiune prin indemnuri practice, către credincioși.

Consiliul Arhiepiscopesc

o făcu Metropolitul Vancea.

„Ceea ce nu putură să câștige milionarii catolici în timp de 200 de ani dela episcopi, dela protopopi, dela popii și dela poporul românesc, câștigară într-o singură zi, într-o ședință, dela Metropolitul Vancea.

„Ne aflăm așadar în fața unei lovituri de stat în biserica din Alba-Iulia.

„Ne aflăm în fața unor sinoade ilegale, ținute în contra canoanelor bisericii orientale și în contra usului vechi, ce a existat în biserica noastră până la Metropolitul Vancea; în fața unor acte, prin cari se rupse cu totul mitropolia Albeiluliei din biserica Răsăritului, și se desființă din fundament vechea independență a acestei sfințe biserici, ce o avea până aci pe terenul bisericesc, nu din grația pontificilor, ci pe baza unei serii de instituțiuni vechi naționale-bisericești, pe cari le putem urmări până în cele mai depărtate timpuri ale evului mediu, independență, care a fost apărută cu o rezoluțiune demnă și bărbătească atât în timpurile nefericite ale națiunii noastre, când papii dela Roma ațâțau pe regii Ungariei cu rebel de exterminare asupra poporului nostru, cât și în timpul persecuțiilor calviniste din Transilvania".

Apoi mai la vale continuă astfel:

„Toți suntem într-o formă îngrijăți,

## Renegați improvizați în apologeti ai unației

Cercurile papistase dela noi din țară, cari în slujirea scopurilor lor expansioniste alternează invecitiva cu oc-tava de rugăciune, au făcut în anii din urmă două achiziții recrutate din sânul clerului ortodox: fostul arhimandrit Teodosie Bonteanu și fostul diacon Iosif E. Naghiu, zis „Ascetu".

Față de vechii condeeri militanți pentru unație, cari își apără incertă lege din obligație profesională, Teodosie Bonteanu și Iosif Naghiu zis „Ascetu" prezentau îndoitul avantaj de-a cumula calitatea de „convertiți" cu aceea de „apologeti din vocație". Patronii lor au avut grijă să-i lanseze în consecință.

Cel dintâi, a cofectionat o carte de dimensiuni respectabile, în care s'a căzait să dovedească nici mai mult nici mai puțin decât că numai sub obediența papalității este posibilă înfăptuirea idealului evanghelic: „O turmă și un păstor" — cum și-a intitulat opera. Iatrecite instrumentele de argumentare, falsul istoric și ignoranța cea mai patentă se bucură de-o considerație deosebită.

În câteva articole publicate de revista blăjană „Cultura creștină", același călugăr dezertor acoperise cu ocări stângaci camuflate într'un limbaj dulceag și-o pietate artificială, monahismul ortodox răsăritean, cu ale căruia pravile severe a fost mereu în conflict înainte de a-și imbia serviciile mediocre ocrotitorilor săi actuali.

Celălalt apologet de circumstanță al papalității ofensive, ungur de obârșie [Nagy], trecuse la noi dela alt cult. A învățat Teologia ortodoxă la Oradea, Cluj și Chisinau. Era pe cât de trupeș la arătare — de aceea se poreclise „Ascetu" — pe atât de harnic. Scria mult. Că în unele din articolele iscalite cu numele său se cuprindea truda nemărturisită a altora, cum s'a dovedit, asta-i totul altă chestiune.

Beneficiind de osebă înțelegere pe ori unde a trecut — căci era un tânăr fără stărie — Iosif „Ascetu" începuse dela o vreme să facă pe nedreptățitul. A plecat în căutarea altor favoruri — și plecat a fost.

Nu putem ști ce-a câștigat unația de pe urma lui.

Că noi n'am pierdut nimic, e sigur. În orice caz, oamenii de teapa acestora ar putea să stea mai la o parte.

Răspândiți cu drag

**Telegraful Român**

Organul lui Șaguna din 1853

loc rezultatele, pe care le sperase mitropolitul Atanasie și clerul român dela 1898. Desiluziunea era mare.

Nic. Densugan în scrierea sa: „Independența bisericească a Mitropoliei de Alba-Iulia" scrie:

„Starea într-o adevăr tristă, în care a lăsat răposatul mitropolit Vancea Mitropolia română de Alba-Iulia, și cu deosebire încercările sale periculoase de a introduce în biserica română credința catolică, și întreg sistemul de guvernare catolică, au turburat adânc conștiința religioasă a poporului român și pacea bisericilor din această Mitropolie".

„În urmarea acestor încercări nefericite, poporul român din Mitropolia Albeiluliei se află astăzi în pericolul de a fi rupt pentru totdeauna din sânul bisericii sale naționale românești, și rupt din corpul națiunii române. Românii greco-catolici se află astăzi — și aceasta o spunem cu adâncă durere sufletească — pe drumul acelor români din Ungaria și Transilvania, cari în secolele trecute, sedusți de propaganda Franciscanilor și a Dominicilor, trecură la catolicism, și dela catolicism trecură la calvinism, și astfel se rupseră pentru vecinicie din corpul națiunii române".

Apoi după ce supune unei critice severe deliberatele Conciliului din 1872 și din 1882, zice:

„Din cele înfățișate până aici vedem așa dar, că sinoadele ținute de mitropolitul Vancea în a. 1872 și 1882 nu erau sinoade de administrațiune bisericească, nu erau sinoade dogmatice, sau pentru apărarea credinței noastre în contra unor eresuri oare-cari, ci erau adevărate adunări secrete pentru schimbarea religiei strămoșești a poporului român din Mitropolia Albeiluliei.

„Aceace făcu Mitropolitul Vancea în 1872 și 1882 întrece de o mie de ori ceea ce a făcut episcopul Atanasie la 1698. Sinoadele Mitropolitului Atanasie nu primiseră nici dogmă catolică, nu cedase pontificelui roman nici un drept de legislațiune și administrațiune în biserica de Alba-Iulia. Însă conciliile Mitropolitului Vancea primiră toate dogmele catolice, toată credința catolică, declară pe papa de suprem cap ierarhic, cu puteri absolute și infailibil în Mitropolia de Alba-Iulia. Episcopul Atanasie fusese silit de greiele împrejurări de atunci și el făcuse o unire cu Roma în sens național. Mitropolitul Vancea însă, fără să fie constrâns de evenimente politice, ori de altă natură, făcu o unire exclusiv în sens catolic și în contra voinței poporului român. Astfel, că din punct de vedere al catolicismului, unirea cea adevărată catolică cu biserica Romei nu o făcu Episcopul Atanasie, ci

ba chiar înspălmântați, de consecințele periculoase pentru biserica și naționalitatea noastră, în urma lăpădării noastre de credința strămoșească, în urma catolisării formale făcute în 1872 și 1882, în urma despozierii mitropoliei de Alba-Iulia de toate drepturile sale de autonomie și libertate, în urma eschiderii întregului cler (afară de episcopi) de a mai avea vot decisiv în sinoadele metropolitane, sau în urma eschiderii poporului român credincios din orice fel de sinoade.

„Suntem îngrijăți, fiindcă biserica română a fost singurul port, în secolele trecute, în care s'a scutit naționalitatea noastră română. În biserica română s'a păstrat comunitatea credinței, comunitatea limbii, comunitatea intereselor noastre politice, în biserica română am aflat mângăieri, încurajări și apărări în zilele grele, ce veniau peste naționalitatea noastră. Prin biserica noastră națională s'a reconstituit de nou naționalitatea română. Dar astăzi în mitropolia română de Alba-Iulia s'a furșat o religie străină, ea s'a desbrăcat de caracterul său național, guvernarea bisericească supremă nu mai este în mâna Românilor, ci în mâna străinilor, cari au alte interese bisericești și politice, și puțin îi doare de naționalitatea și de caracterul național al bisericii noastre".



# „Verhovnicul“

În cărțile liturgice ale Bisericii ortodoxe i se dau sf. apostol Petru unele *epitete*, din cari scriitorii uniților vreau să scoată argumente pentru un primat de jurisdicție ce i-ar fi fost recunoscut acelui apostol. Îndeosebi cuvântul *verhovnic* este pus la contribuție pentru a-i atribui sf. Petru prerogativa primatului.

Dar cu totul pe nedreptul. Înainte de toate trebuie să spunem că în Biserica veche ecumenică și în continuatoarea ei, care este Biserica ortodoxă, n'a existat nici când doctrina despre vre-un primat jurisdicțional al apostolului Petru. Prin urmare această doctrină n'a putut fi exprimată în cărțile liturgice și în cultul acestei Biserici, pentru că cultul ei oglindește fidel credința dogmatică care trăiește în conștiința religioasă a ei. Între doctrină și cult în Biserica noastră există cea mai desăvârșită armonie. Cărțile liturgice ale ei nu conțin în textele lor decât doctrina pe care a mărturisit-o în crezul ei dogmatic.

E un abuz condamnat din punctul de vedere al corectitudinii științifice acela de-a căuta în cărțile noastre liturgice învățături papiste pe cari Biserica ortodoxă le-a refuzat. De acest abuz s'au făcut vinovați câțiva scriitori uniți, mai ales răposatul mitropolit Vasile Suciuc care, în cartea sa de Dogmatică, prin tot felul de interpretări tendențioase de cuvinte se trudește să găsească în textele cărților noastre liturgice inovațiile eretice ale papismului.

Toată truda aceasta zadarnică, la uniți este explicabilă. Iată cum: Biserica unită a păstrat formele cultului și cărțile liturgice moștenite dela Biserica ortodoxă, dar în ce privește credința dogmatică ea vrea să stee astăzi, nu numai în cele 4 puncte ci integral, de partea bisericii papiste. Ori, aceasta nu se poate, fiindcă cultul cu formele lui este o exteriorizare a credinței. Cultul latin aduce la expresie dogmatica bisericii papiste. Cultul la protestanți exprimă credința lor. Și mai ales neîntrecutul cult al Bisericii ortodoxe, cu rugăciunile, cântările și cu bogăția lui de forme care de care mai expresive, oglindește fidel mărturisirea de credință a acestei Biserici. Cei ce săvârșesc cultul Bisericii ortodoxe mărturisesc în *mod practic* doctrina Bisericii ortodoxe, exprimată în formele de cult și în cărțile liturgice ale ei. Biserica unită însă stă pe două scaune ori, mai bine zis, între două scaune. Păstrând și practicând formele cultului moștenite din Biserica ortodoxă, mărturisește practic credința acestei Biserici, dar de altă parte declară că acceptă dogmatica papistă. Ca să iasă din această incoerență, proprie formațiunilor ibride, unii scriitori uniți, cari au sesizat-o, și-au luat refugiul la interpretarea, comodă pentru a se sinamăgi, că și cultul Bisericii ortodoxe cuprinde dogmele papei dela Roma! Cu această slabă mângâiere s'au năpusit asupra cărților noastre liturgice, stălcind înțelesul genuin și clar al textelor lor ca să creadă că au găsit în ele abaterile papismului dela doctrina ortodoxă.

Ca exemplu aducem cazul cu „*verhovnicia*” apostolului Petru. Cuvântul *verhovnic* se tâlmăcește pe românește *căpetenie*. Uniții zic că numind cărțile noastre liturgice pe Petru *verhovnic*, adică *căpetenie*,

aceasta ar fi însemnând că-i atribuesc primat jurisdicțional asupra celorlalți apostoli și asupra Bisericii lui Hristos.

Interpretare fundamental greșită!

În primul rând amintim că *textele biblice* pe cari își bazează teologia papistă dogma despre preținșul primat jurisdicțional al apostolului Petru, sunt interpretate în cărțile noastre bisericești în *sens contrar* primatului lui Petru. Locul dela Matei 16, 16—19: „*pe această piatră voi zidi biserica mea*” nu-l referă la persoana apostolului Petru, ci la *credința în divinitatea lui Hristos*, pe care o mărturisise Petru prin cuvintele: „*Tu ești Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu*”. Cităm: „*pe piatra Teologiei tale a întărit Stăpânul Iisus biserica neclătită*” (Minei pe Iunie 29, la utrenie)... „*Pe piatra dumnezeieștii tale mărturisiri fiind întăriți*” (Minei pe Ianuarie 16, la utrenie)... „*Pe temeiul credinței suflutele tuturor credincioșilor le-ai zidit*” (tot acolo). — Locul dela Ioan 21, 15—17 nu-l interpretează în sensul că i-ar fi hărăzit Domnul apostolului Petru un primat jurisdicțional, ci în sensul că l-a reintegrat în apostolatul din care căzuse prin întreita sa lepădare. Iată interpretarea: „*Cu întrebarea cea de trei ori, adevă Petre iubești-mă, lepădarea cea de trei ori Hristos o a îndreptat*”... (Minei pe Ianuarie 16 și pe Iunie 29). Din cele citate rezultă că textele cărților noastre liturgice *refuză* interpretarea locurilor biblice în sensul primatului jurisdicțional al lui Petru. Deci doctrina despre un asemenea primat nu se cuprinde în cărțile noastre liturgice și e chiar respinsă de ele. După învățătura Bisericii ortodoxe, exprimată și în cărțile ei liturgice, apostolii Domnului erau *egali* într-oaltă, cum se exprimă învățatul *Petru Maior*: „*puterea, stăpânirea și împărățirea asemenea și întocmai precum lui Petru*, așa și celorlalți apostoli *fiestecăruia o au dăruit*... cu aceeași vrednicie întocmai i-a împodobit, cât în nimic nu se află mai slabi sau mai jos decât sf. Petru” (*Procanonul lui Petru Maior*, Ed. C. Erbiceanu, București 1894, pag. 16 și 23).

În rândul al doilea urmează să vedem dacă interpretarea atributelor ce se dau în cărțile noastre liturgice apostolului Petru este în conformitate cu această doctrină a Bisericii ortodoxe despre egalitatea apostolilor, ori este favorabilă doctrinei papiste despre primatul lui Petru. Îndeosebi ce rezultă din referirea epitetului „*verhovnic*” la persoana sf. apostol Petru? Rezultă doar că i se recunoaște un primat de jurisdicție — cum pretind unii scriitori uniți? Nici decum! Pentru că *întocmai aceleași atribute* cari se dau în cărțile noastre bisericești apostolului Petru *sunt date și altora dintre apostoli*. De pildă, la slujba din ziua de 29 Iunie a sfinților apostoli Petru și Pavel, textele cântărilor îi cinstesc cu aceleași laude pe amândoi sfinții apostoli deopotrivă. Cităm: „*pe ucenicii lui Hristos și temeliile bisericii, stâlpii cei adevărați și temeiurile și dumnezeieștile trâmbițe ale învățăturilor lui Hristos*... pe mai marii apostolilor, pe Petru și pe Pavel, toată lumea ca pe niște mai întâi stătători să-i laudăm... Cei ce sunteți între apostoli mai întâi pe scaun șezători și lumei învățători... Dumnezeiești și cinstiți mucenici și tăinuitori și învățători,

Petre și Pavele, întemeierea apostolilor... Pe propovăduitorii cei tari și de Dumnezeu vestitorii, căpetenia ucenicilor tăi Doamne...” Amândoi *verhovnicii* apostoli erau plini de Duhul sfânt... Pe mai marii apostolilor toți să-i laudăm, pe dumnezeescul Petru și pe Pavel, ... *stâlpii bisericii*... Bucurați-vă Petre și Pavele, cei ce sunteți *temeiuri neclintite dumnezeieștilor învățături*...” etc. (Minei pe Iunie 29). Aceleași atribute sunt date și sf. Pavel îndeosebi, apoi și altora dintre apostoli. Iacob, fratele Domnului, e numit: „*următor scaunului (lui Hristos), cel întâi pe scaun șezător, luminătorul bisericii*... pe care adunarea apostolilor l-a ales a fi sfinților întâi în sfântul Sion... (Minei pe Oct. 23). Dar și sfinților li se dau aceleași epitete. Chiril al Alexandriei e numit „*stâlpul și întărirea bisericii*” (Minei pe Iunie 9). Sf. Ioan Gură de Aur e numit: „*noiianul dogmelor cel nedeșertat, întărirea bisericii, păstor turmei lui Hristos... stâlp și temeiul bisericii lui Hristos... piatra cea nezdorită, păstor al bisericii lui Hristos*...” înainte povătuitor bisericii...” etc. Cei trei mari ierarhi sunt numiți „*temeliile, stâlpii cei neclătiți, întărirea bisericii lui Hristos, păstorii bisericii*” etc. La infinit am putea duce șirul acestor epitete date apostolilor și sfinților, nu numai lui Petru.

Ce rezultă de aici? Rezultă doară că sfântului Petru i se recunoaște prerogativa primatului jurisdicțional peste ceilalți apostoli și peste Biserica lui Hristos? Ar trebui să-și sisteze cineva logica cugetării ca să scoată o astfel de concluzie. Ci rezultă limpede pentru ori ce minte nepreocupată, că *Petru n'a avut dela Domnul Hristos un primat jurisdicțional*, ci toți Apostolii, constituind un colegiu, erau *egali* într-oaltă. Dacă pe baza atributului de *verhovnic* i s'ar recunoaște lui Petru un primat jurisdicțional, atunci pe aceiași bază ar trebui să se recunoască și lui Pavel și altora dintre sfinți (Sf. Ioan Gură de Aur e numit „*verhovnic al bisericii*”. — Minei pe Nov. 13) primat jurisdicțional. Ori aceasta înseamnă că Petru n'a avut primat. Înseamnă negațiunea primatului lui Petru. Prin urmare: de câte ori în bisericele unite răsună din stihirile cărților noastre bisericești aceleași cuvinte de laudă a „*verhovniciei*” celorlalți apostoli ori a sfinților, de atâtea ori se neagă prin cult primatul jurisdicțional al apostolului Petru. Astfel biserica unită se desavuiază însăși pe sine: ea *desaprobă în mod practic prin cult ceea ce vrea să mărturisească prin crezul ei despre primatul lui Petru, din care derivă pe al papei*. În această dureroasă discrepantă se găsește biserica unită, ierarhii și preoții ei, înfirmând prin cult ceea ce pretind a mărturisi cu gura. Numai întorcându-se la Biserica ortodoxă vor putea ieși din această contradicție și situație ibridă.

Revenim deci și întrebăm: cum sunt a se interpreta textele cărților noastre liturgice? Așa cum le interpretează „*spre folosul mai cu seamă al Românilor*” învățatul *Petru Maior* în al său Procanon: „*Drept aceea când vei ceti în cărțile sfinților Părinți laude minunate spre sfântul Petru, crede-le toate*. Căci nu e limbă care să poată număra laudele de care el într-o apostolia sa s'a făcut vrednic. Iar când vei auzi dând titluri sf. Petru și laude care se văd a însemna lui Petru a fi dată mai mare putere decât celorlalți apostoli, zi că acestea *sunt laude*,

iar nu dogmă. Căci bine știu sfinții Părinți că *nicăiri a fi dată acea treaptă de putere lui Petru, nu se află*. Cumu-i când chiamă sf. Ioan Gură de Aur pe Petru gura Apostolilor. Au vei crede că ceilalți Apostoli n'au avut gură? Că ceilalți Apostoli nu puteau vorbi nemica fără de Petru? Apoi aceleași titluri, care dau sf. Petru, le dau și celorlalți; numesc sfinții pe Petru *corifeu apostolilor*, dar același titlu îl află dat și lui Ioan, căci sf. Ioan cu datu de aur în Omilia a 10-a despre Fapt. Apost. unde vorbește despre robia lui Ioan Apostolul, așa grăiește: „*Vezi, cari se prind corifeii Apostolilor*”. Despre același fel de titlu în Omilia 26 zice: „*Vezi, că căpetenia chefaiaon (κεφαλαιον) pe lângă acești trei era, și mai ales pe lângă Petru și Iacob*” (Procanon p. 35).

Dar teologia ucenicilor dela „*propaganda fide*” nu adevărul i-l caută, ci lor li se potrivesc cuvintele aceluiași *Petru Maior*, care detestă „*obiceiul celor ce în toată mișcarea și în toată slova află taina pentru înălțarea papei*... Drept aceea fără măsură înalță pe sf. Petru, și prea cu asupră măresc puterea lui și osebirea de ceilalți apostoli, nu pentru ca să laude pe sf. Petru, ci ca apoi să aibă de unde trage cu viclenie înălțarea, vâlfa, tiflul și monarhia papii cea de liniște și de dragoste stricătoare” (Procanon, 45 și 18).

Ucenicii propagandei papiste printre noi întind până la caraghioslăc epitetele ce le dau informațiunilor lor anoste despre „*Vicarul lui Hristos*”. De pildă: „*Sf. Părinte suferă de răceală la gât*... După cât s'a anunțat pe cale radiofonică, *Vicarul Domnului* nici ieri nu părăsise apartamentele sale personale, (Unirea Nr. 8)... „*Starea sănătății Vicarului lui Hristos*, e în afară de orice îngrijorare” (Unirea Nr. 9 a. c.).

În legătură cu această adorabilă teologie propagandistă a clarisimilor dela Blaj, ne vine în minte gluma ce și-a permis-o un teolog protestant care se n'ântimplase să șadă la masă, cu ocazia unui praznic, în vecinătatea unui cardinal roman. Ca să umple pauza între două feluri de bucate, a întrebat pe cardinal să-i răspundă la întrebarea: *Unde nu e de față Hristos?* Nici pe primul, nici pe al doilea, nici pe al treilea și nici un răspuns al cardinalului nu l-a găsit potrivit cel ce pusese întrebarea. Impacientat l-a întrebat atunci cardinalul să-i dea răspunsul, iar profesorul i-a răspuns: *În Roma!* Indignat i-a replicat cardinalul: cum poți vorbi astfel? Foarte logic, răspunsușugubățul protestant, pentru că unde-și trimite cineva reprezentantul, adică vicarul său, acolo nu este el, trimitătorul, de față.

La Roma e „*Vicarul*” — zice „*Unirea*”.

## Și în „Voința Transilvaniei“

Di Naghiu scrie și în „*Voința Transilvaniei*”. S'ar fi putut să nu scrie și acolo, dacă scrie pretutindeni? Doar fi e ușor, că are o singură poveste, pe care o spune omul peste tot, până își dau cei ce-l ascultă seama despre ce e vorba: despre trecerea Românilor la unirea cu Roma. Și ca un „*ziaristă*” dibaciu ce este, mai strecoară și câte o știre neșemnată, ca vezi doamne reprezentând opinia gazetei. Așa face în Nr. din 1 Martie [An. II, Nr. 22] al numitei gazete, unde laudă numeroase „*Unirii*”, în cari e baljocoriță în câte 6 pagini credința ortodoxă a poporului român.



## Se vor dărâma și granițele sufletești

Dar cu toate acestea, domnilor senatori, noi îi privim cu toată dragostea pe Frații noștri, și vă rog să credeți și rog și pe Frații mei să creadă, că tot ceea ce am spus aci, n'am spus din ură, ci am spus ca să ne înțeleagă adevăratele noastre motive, pe care le purtăm în suflet, de a-i vedea totdeauna lângă noi. Noi vrem să-i vedem cât mai apropiati de noi, intru nimic înstrăinați, ci când va fi cu voia lui Dumnezeu reintegrând vechea noastră unitate bisericească (Aplauze prelungite), precum ne poruncesc nevoile vremii de astăzi...

Eu am dela bunul Dumnezeu această mare nădejde, care se va izbândi! Și mă rog Lui pentru izbândirea ei.

Vorbeam în decursul cuvântării mele despre tendința spre armonie proprie sufletului românesc. Am încrederea că acest suflet nu va tolera ca fiii neamului nostru să fie despărțiți tocmai pe terenul credinței și al bisericii sale. Am nădejdea dela Dumnezeu, că dacă am putut sfărâma granițele inepite de puternice împărțiri în mijlocul trupului nostru național, vom putea să sfărâmăm și aceste granițe artificiale, pe care dușmanii au vrut să le tragă în sufletele noastre, dar pe cari poporul, în conștiința unității sale, nu le-a răbdut nici o singură dată. (Aplauze prelungite).

Un popor, domnilor senatori, are o viață lungă; numai viața omului singuratic este scurtă; de aceea noi suntem cuprinși uneori de nerăbdare. Un popor însă este răbdător în conștiința viitorului său, și această răbdare se tâlmăcește în acel conservatism prin care poporul își rămâne totdeauna credincios sieși, sufletului și idealului său. Eu am nădejde dela Dumnezeu, că ceea ce s'a făcut la 1700, în condițiunile, pe care le-ați auzit, nu a fost decât un incident. Voi, dragii mei frați, cu biserica voastră unită, nu sunteți decât un incident trecător în lunga istorie a poporului românesc. (Aplauze puternice și îndelung repetate).

Dumnezeu ne va ajuta să închinăm și acest incident.

**I. P. S. S. Mitropolitul greco-catolic Vasile Suciu:** O turmă și un păstor!

**I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan:** Așa, Iubiți Frati, atunci noi vom fi aceia, cari vom tăia vițelul cel gras, când se va întoarce la vechea casă părintească, fratele care a gustat roșcovele străinului.

**I. P. S. S. Mitropolitul greco-catolic Vasile Suciu:** Amin.

**I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan:** Aceasta ne-o dictează marile interese de existență pe acest pământ al neamului nostru!

Din cuvântarea I. P. S. Mitropolit Nicolae la Senat, la 27 Martie 1928.

## Dintr'o Pastorală

...Pe lângă luptătorii și mucenicii pe cari i-a avut îndeobște legea Domnului Hristos în tot trecutul, sunt și mulți pe cari i-a dat neamul nostru din sânul său. În veacul al XVII-lea păstorii Bisericii noastre, mitropoliții Ilie Iorest și Sava Brancovici, au avut de suferit prigoane și umiliri din partea calvinilor. Iar acum două veacuri neamul românesc din Ardeal a trebuit să dea o mare luptă ca să-și apere legea strămoșească împotriva Statului austriac, care voia să ne papistăsească, ca să ne despartă de frații noștri de dincolo de Carpați și să ne strice Biserica în care a trăit întreg poporul românesc dela obârșia sa, folosindu-se în scopul acesta dușmănos nouă de puterea armelor, de temnițe, de schingiuiri și de nenumărate violențe.

Vrednicia și vitejia cu care și-au apărat atunci strămoșii noștri credința cea dreaptă, au zădărnicit planul străinilor, neisbutind să rupă dela Biserica noastră decât o oarecare parte dintre Români, dar nici pe aceia neputându-i papistași pe față, ci ascunzând, sub păstrarea sfintelor noastre slujbe, trecerea lor la unaie cu papa.

A fost o minune cum a putut atunci un neam de oameni fără arme, fără bogăție, fără conducători cu carte multă, fără direcțorii românești, un neam de oameni cari nu aveau decât sufletul din ei, să înfrângă toată urgia unei împărății puternice.

Cei cari au condus acea luptă până la jertfirea vieții, au fost oameni ridicați din popor și preoți cari au stat lângă sufletul nației lor sărmene și nesocotite de toți cei de alte legi.

Unii dintre ei s'au dus cu plângeri la Curtea împărătească din Viena, cum a fost țăranul Oprea Miclăuș din Săliște și preotul-țăran Moise Măcinic din Sibiel în primăvara anului 1752, apoi popa Ioaneș din Gales, spunând cu toată convingerea lor: «Pentru credința strămoșilor noștri suntem gata a suferi și mucenicie sau izgonire din această împărăție, iar legea nu o vom le-

păda». Dar pentru curajul lor sfânt au fost aruncați în temnița dela Kufstein, unde au și murit în grele amărăciuni. Alții, cum a fost bătrânul țăran de 104 ani, Tănase Todoran din Bichigii Năsăndului, și fiul său Pintea și Toader Cătană au fost trași pe roată pe pode-reiul dintre Salva și Năsăud, în ziua de 10 Mai 1763.

Cuvine-se să le cinstim pomenirea lor ca a unora ce s'au încununat cu nevesteșita cunună a muceniei.

Dar se cade să ne aducem aminte și de marii luptători ai credinței: călugărul Visarion, care a răscolit satele noastre întru apărarea credinței strămoșești, suferind temniță grea pentru fapta lui, stingându-și viața tot în Kufstein; călugărul Nicodim, care a bătut drumurile spre curțile împărătești din Viena și Rusia pentru slobozenia sufletului românesc; în deosebi călugărul Sofronie din Cioara, care mișcând tot poporul a dobândit pe seama Românilor dreptul să se închine în legea lor; Gavriil nobilul, cel dintâi care s'a ridicat în apărarea legii străbune; pe protopopul Toma din Făgăraș, pe protopopul Nicolae Pop din Balomir, popa Ion din Aciliu, cari ca și călugărul Nicodim s'au ostenit pe drumurile Rusiei ca să ceară de acolo ajutor pentru legea pravoslavnică; nu vom uita nici pe popa Cosma din Deal, popa Ioan din Sadu, popa Maniu din Poiana.

Pe toți aceștia, cari împreună cu nenumărați alți fii ai poporului nostru, bărbați și femei, au îndurat cazne, batjocuri și temniță pentru sfânta lege românească, să-i cinstim în inimile noastre și să rugăm pe Dumnezeu să ne dea aceeași tărie în credință ca și lor, spre a fi vrednici de moștenirea lor.

Drept aceea orânduim ca:

**I.** În «Dumineca Ortodoxiei», după sf. Liturghie, să se facă în toate bisericile Arhiepiscopiei noastre parastase pentru luptătorii și mucenicii ardeleni ai ortodoxiei, iar Cucericii preoți vor citi aceste cuvinte ale Noastre înainte poporului credincios,

**II.** Deodată cu aceasta orânduim să se facă rugăciuni pentru întoarcerea la sânul sfintei noastre biserici a tuturor fraților noștri români, pe cari ori pe ai căror înaintași sălnicile și metehnele străinilor au izbutit să-i desfacă dela ea. Cu inimile încălzite de curată dragoste de frate, să ne rugăm cu toții pentru ca neamul nostru să se facă prin credința și cucernicia lui iarăși una, ca și cămașa cea neîmpărțită a Domnului Hristos. Niciodată neamul nostru n'a avut mai multă trebuință de strângerea rândurilor, de adunarea tuturor fiilor lui

în cea mai deplină frăție, ca în aceste vremuri, spre a putea face față cu puteri înmănunchiate și sporite greutatea de tot felul cari nu se vor sfârși în curând. Bine ar fi ca toți cei ce au un loc de răspundere și cuvânt de spus inimilor românești, în loc să le îndemne la părăsirea credinței celei strămoșești și prin aceasta la împărechiere, să le sfătuiască a se strânge în jurul altarului sfintei noastre biserici dreptmăritoare și a tot ce alcătuiește ființa noastră românească, una și nedespărțită.

## Luptători din popor pentru dreapta credință

Pentru credința strămoșilor noștri suntem gata a suferi și mucenicie sau izgonire din această împărăție, iar legea nu o vom lepăda.

Țăranul Oprea Miclăuș (în 1749)

Istoria Ardealului, după dreapta judecată a marelui nostru istoric Nicolae Iorga († 1940), a fost o istorie de sate și preoți. Masivitatea istoriei lui au făurit-o plugarii și slujitorii altarului străbun. Solidarul la bine și la rău, înfrății în aceleași suferințe năzuinți de mântuire a sufletului și de slobozire a nației din obezile unor întocmiri nefirești, menite să ne piardă ca neam, preoții și țărani ardeleni prezintă o pildă de impresionantă statornicie pe linia de luptă și jertfă a conservării credinței și ființei moștenite din străbuni.

Legătura dintre cler și popor a ridicat și'n alte laturi ale pământului locuit de Români, luptători în odăjdii pentru cauza națională.

Ardealul ne-a dat însă, ca nici o altă regiune a țării românești, apărători ai dreptei credințe ridicați din rândurile țărănimii; preoții, la rândul lor au îndeplinit funcțiuni de căpetenie de oaste în vâltoarea răzmerișelor populare de cari e plină istoria acestui frământat miez de țară românească.

Spornici la număr și tari în curaj, mulți dintre țărani ce-au pălinit pentru apărarea dreptei credințe sunt evocați cu vrednicie lor cu tot — acestea încă doar parțial știute — în admirabila carte a dlui Prof. univ. Dr. Silviu Dragomir, intitulată *Istoria desrobirii religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII* (Vol. I, Sibiu 1920, p. VIII+224; vol. II, Sibiu 1930, p. VIII+440). Apologeții actuali ai „dezbinării” religioase dela 1700 n'au fost în situația de-a lua altitudine față de mărețele mărturii de statornicie în dreapta credință așternute'n paginile miezoase ale acestei lucrări cu dimensiuni de epopee.

Un alt istoric transilvan, Păr. Ștefan Meșeu, a arătat în 1933 („Lămuriri nouă privitoare la revoluția lui Horia”, studiu publicat în „Revista Teologică” și separat), participarea activă și contribuția considerabilă pe care au avut-o preoții noștri la desfășurarea uriașei revoluții țărănești din 1784.

Problema în chestiune a fost reluată parțial, aprofundând-o, acum doi ani, de către Păr. Prof. univ. Dr. Ioan Lupaș, într-o comunicare făcută în ședința publică a Academiei Române din 29 Octombrie 1945, cu titlul: *Doi precursori ai lui Horia în audiență la Curtea împărătească din Viena* (București 1944).

Este vorba într'însa de țăranul Oprea Miclăuș din Săliște și de preotul-țăran Moise Măcinic din Sibiel, eroii mișcării populare de desrobire religioasă din anii 1744—1752.

Om de „neșovăitoare îndrăzneală și energie sufletească, pe care nici o amenințare și nici o primejdie nu a putut să-l clatine din hotărârea lui de luptă și de jertfă pentru apărarea credinței și pentru biruința dreptății” — așa-l definește istoricul I. Lupaș — țăranul săliștean Oprea Popa Miclăuș, deși în puterea vârstei, cam de 40-50 ani, a bătut de repetate ori drumul lung și greu care ducea la Viena, reu-

șind să răsbată până la Majestatea Sa chesaro-crăiască.

Obida lui? Vremea în care se sbate el pentru soarta neamului românesc din Ardeal, ne-o indică fără greș. Această obidă o rezumă desăvârșit două cuvinte: „preoți curaji” — adică neuniți cu Roma papală.

Se cunosc împrejurările detestabile în cari a fost spartă unitatea religioasă a Românilor ardeleni. Clerul și poporul, deopotrivă, s'au încredințat curând că au fost victime ale vicleniei iezuito-habsburgice. Preoțimea care a aderat la acțiunea lui Atanasie Anghel, n'a intrat nici odată în posesiune privilegiilor ce i-au fost făgăduite. Poporul, pe măsură ce ieșeau la iveală desupturile acestui țârg rușinos, își accentua rezistența. De-o expansiune a unitii printre Români ortodocși nici nu mai putea fi vorba, câtă vreme însăși subretele poziții pe cari le dobândise ea inițial se prăbușeau una după alta. Toate violențele Curții habsburgice n'au folosit la nimic. Dezastrul era inevitabil. Căpeteniile unite intraseră în panică. Poporul începuse să se desmeteească. Bisericile răpite erau redat cultului ortodox și dacă forța armată a Crăiesei Maria Terezia punea din nou stăpânire pe ele, preoții uniți liturghiseau zidurilor goale, căci nimeni nu le mai călca pragul. Poporul cerea de zor „preoți curaji” — și cum nimeni nu avea de gând să-i îplinească vrerea, și i-a căutat peste munti, în Țara românească, unde au pornit spre a fi hirotoniți după rânduiala ortodoxă destui fii de țărani de-ai noștri.

Sălișteanul Oprea Popa Miclăuș este unul dintre interpreții voinței poporului român din Ardeal, angajat în luptă pe viață și pe moarte pentru conservarea credinței străbune.

Primul drum la Viena l-a făcut în 1749, împreună cu făgărășanul Ioan Oancea. De acolo, s'a întors la ai săi cu poruncă crăiască: oricine poate fi unit ori neunit, după cum vorește. Dar autoritățile transilvane erau de altă părere. Guvernatorul din Sibiu l-a aruncat în închisoare pe Ioan Oancea, iar Oprea Miclăuș și alți patru delegați abia au scăpat cu fuga.

Nu s'a lăsat intimidat: În anul 1750 e iarăși la Viena. Anchetat acolo, printre altele, treazul țăran a făcut și această impresonantă mărturisire:

„Noi recunoaștem, că este păcat mare să fi părăsești credința; dar noi nu am fost niciodată uniți, așa dar nici nu părăsim unirea ci rămânem numai în vechea noastră credință, căci oricât s'ar părea că em fost uniți, totuși alegea lucrul stă cu totul altfel, căci numai preoții noștri s'au arătat ca și cum ei ar fi uniți și au jurat de o parte că ei ar fi primit legea nemțească adecă unirea, iar de altă parte față de noi se legau pe ce aveau mai scump și se jurau în tot chipul, că ei numai de silă s'au arătat față de domni, ca și cum ar fi uniți, dar că alegea nu ar fi fost, ci ar fi rămas statornici în vechea credință și că jurământul, pe care ei l-au făcut de silă, nu ar avea nicio tărie. Aceasta este acum pricina de căpetenie, că noi pe astfel de înșelători nu vrem să-i mai suferim, nici să-i mai avem ca preoți ai noștri, ci poftim astfel de preoți cari joară numai într'un fel, nu în două feluri.



„Adecă noi vrem să avem un vlădică dela Carloviț, care să ne sfințească preoții după pofța lui și căruia vrem să-i dăm cea mai neplîină ascultare, ca să ne liniștim conștiința, care liniște n-o mai putem găsi la preoții de acum, nici la vicarul general (Aron), căci ei vorbesc în două feluri, așa încât noi am vrea mai bucuros preoți curat catolici, ca unii cari au rămas și au crezut totdeauna într'un singur fel decât unii ca aceștia, cari grăesc în două feluri. Noi cerem așa dar și pentru noi și în numele poporului încă odată sau episcop de legea noastră, sau drum slobod să plecăm din țară. Dacă preoții unii vor să spună acum, că poporul a fost vreodată unit, ar trebui să dovedească înaintea Măriei Sale că (om de om s'ar fi mărturisit unit, nu numai preoții) întreg poporul a fost întrunit și a primit cu vot obștească unirea. Dar așa ceva nu vor putea dovedi niciodată, căci numai popii s'au iscalit”.

Aversiunea împotriva unirii era atât de pronunțată, încât trei sute de țărani arestați în acele vremuri de prigoană declarară că decât să-și părăsească credința străbună, preferă să li se taie capetele.

Lui Oprea Miclăuș i-a pierit urma în storoasa temniță din fortăreața tiroleză Kufstein, dar acțiunea lui a continuat prin alți exponenți ai voinței populare. Convingerea că omul nu-i slobod cu trupul, dar este cu sufletul, în sufleteja inutul norod românesc din părțile ardelenesti.

Gata să dea totul înaltelor stăpâniri, până și viața, poporul nostru nu s'a tăgăuit nici odată cu sufletul lui.

Și acest suflet a rămas alipit de legea răsăriteană în ciuda tuturor tentativelor de a-l rupe dela sânul ei matern.

(gr. t. m.)

## Sărbătorirea intrării

în Ardealul de Nord, la Sibiu

Marele eveniment al extinderii administrației românești în Ardealul de Nord a fost sărbătorit la Sibiu prin mai multe manifestări. Sâmbătă 10 Martie a avut loc o mare adunare populară în Piața Reg. Ferdinand, la care a vorbit Dl. Dr. Ștefan Cleja, prefectul Sibiului, d. gen. Gh. Stavrescu, comandantul corpului VI armată, d. prof. univ. C. Dăicovici și d. Diaconescu. Duminecă în 11 Martie, în catedrala din Sibiu, s'a săvârșit o slujbă de mulțumire lui Dumnezeu, de către I. P. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae, cu care ocazie a talmăcit semnificația evenimentului p. Dr. D. Stăniloae, rectorul Acad. teol. Luni. 12 Martie, la ora 11 a. m. s'a săvârșit iarăși o slujbă de mulțumire în Catedrală și a vorbit I. P. C. Sa P. Arhim. Vicar Teodor Scorobet. La ora 12 a avut loc sărbătorirea marelui eveniment la Universitate, unde a vorbit d. prof. Univ. I. Moga. Marți la ora 11 a. m. s'a săvârșit iarăși în catedrală o doxologie, în prezența autorităților civile și militare și a școlilor, vorbind de astădată P. cons. Aurel Nanu.

I. P. S. Mitropolit Nicolae, în urma invitației dl. Dr. Petre Groza, președintele cons. de miniștri, a luat parte la festivitățile dela Cluj. Marți în 13 Martie.

## Gura păcătosului

În „Unirea” N. 5-6 un domn Iosif E. Naghin, pledând într-o singură sa temă, pentru care - rie în toate ziarele din România, reprezintă într'un loc ortodocșilor că citează pe Guette „ambitiosul care neajungând profesor de morală, a trecut la neunire și a scris tot cuvântul rău împotriva Bisericii și a Capului ei văzut, rânduit de Iesus”.

Nu știm dacă cumva d. Naghin nu a voit să mustre pe un domn cu același, deci de sigur cunoscut Dsule de aproape, care a dat acum câțiva ani o cerere la Mitropolia din Sibiu de-a fi instituit profesor de Dreptul bisericesc la Acad. teol. din aceea localitate și nemprimind răspuns a trecut la catolicism. Este vorba de un domn care a trecut dela reformați la ortodocși, dela aceștia la catolici și apoi la greco-catolici! Ce păcat că sunt așa de puține confesiuni pe pământ! Și de ce nu-i ascultă poporul român statul să faci ca el schimbând în fiecare an religia?

## Duhul irenic și problema unirii

De la o vreme încoace, s'a pus din nou în discuție problema unirii celor două Biserici românești: ortodoxă și unită. Din discuțiile purtate pe această temă, se constată un viu interes pentru unirea noastră bisericească. Ținând seamă că în unire este puterea și că de pe urma ei rezultă mult folos pentru neamul nostru, nu putem decât să salutăm cu deosebită bucurie acest interes.

Problema unirii celor două Biserici românești este o problemă foarte complexă și cu aspecte variate. Noi ne mărginim a arăta care este conținutul esențial al unirii celor două Biserici. Aceasta este iubirea creștină și vătămările ei imediate: buna înțelegere și pacea, care toate la un loc nasc și întregesc duhul irenic. Numai în atmosfera creiată de ace ste virtuți se poate discuta în tihnă problema unirii și numai prin ele se poate ajunge la o adevărată și definitivă unire bisericească.

Fiind complexă, rezolvarea problemei unirii necesită o pregătire de ordin sufletesc și comportă în sine un studiu serios, dublat de iubire, bună înțelegere și îndelungă răbdare. Căci unirea bisericească nu poate să se facă și din interese de oportunist momentan, cum se fac — de obicei — uniriile dintre partidele politice. Ori, politica bisericească trebuie să aibă — mai mult decât oricare altele — la bază principiile fundamentale ale creștinismului.

Principiul fundamental al creștinismului este iubirea. Ea trebuie așezată la temelie strădaniei după unire. Numai ea, poate mijloci acel acord sufletesc, care se cere în invitația ce o face preotul înainte de rostirea crezului: „Să iubim unii pe alții, ca într'un gând să mărturisim”. Pentru că numai sudați în undele de foc ale iubirii, putem mărturisi unitar și nedesfigurat, credința cea adevărată.

Iubirea adevărată îl vrea pe Iesus — și odată cu El și creștinismul — întreg și curat. Numai un atare Hristos o mulțumește și ferește. De aceea numai iubirea îl păstrează cu sfințenie, curat și întreg de orice desfigurare. Și numai rațiuni strelne de iubirea cea adevărată, îl desfiguratează și-l alungă din Biserică. Dar și în atari cazuri tot iubirea este calea de înțoccare, pentru că ea îl mână pe credincios acolo, unde Hristos a fost păstrat întreg și curat.

Câteva considerațiuni foarte sumare asupra Bisericii ca trup mistic al Domnului, ne va face și mai evident rolul iubirii în zămislirea și menținerea unității solidare a vieții bisericești. Potrivit învățăturii ortodoxe, Biserica este trupul mistic al Domnului. Aceasta înseamnă că între Hristos (Capul Bisericii) și Biserica Sa (ierarhia și credincioșii) este o legătură vitală, o unitate ființială mistică. De fapt, harul divin ne încorporează în Hristos, încât Hristos e totul în toți și toți sunt una în Hristos.

Prin această incorporare, Hristos trăiește și acționează în fiecare credincios, iar creștinul intră în cea mai intimă legătură ființială și vitală cu Hristos. Dela El se revărsă necontenit puteri cerești asupra credincioșilor, încât aceștia trăiesc cu totul în Hristos.

Dar viața trupului mistic al Domnului: Biserica, se clădește nu numai prin har, ci și pe conlucrarea efectivă a mădulelor sale. Viața acestui trup se realizează numai printr-o conlucrare armonică, intensă și continuă între Cap (Hristos și trup) ierarhia și credincioșii. După cum într'un corp omenesc se propășește numai prin funcționarea armonică a tuturor membrilor sale, tot așa și viața Bisericii progresează spre împlinire completă numai prin conlucrarea armonică și proporționată a tuturor mădulelor ei. Ori, conlucrarea aceasta se face numai prin iubire. Dacă în dinamismul care mijlocește actualizarea trupului mistic al Domnului, elementul primordial e harul divin ca expresie a iubirii divine, atunci această iubire cere iubire din partea omului. Prin iubire, omul își deschide inima față de Hristos, prin iubire se

unește cu El și înlătură orice obstacol în calea torentului puternic al harului divin, care se revărsă în inima lui. Și tot prin iubire activă se străduiește într-o deveni vas curat, receptiv și prielnic pentru lucrarea într'ansul a harului. Așa încât, cu cât ne vom strădui mai mult să așternem iubire în calea harului divin, adecă cu cât vom răspunde la iubirea divină cu mai multă iubire umană, cu atât se vor evita desbinările și se va întări unitatea în Biserică.

Printr'un duh de viață zidită pe părghia iubirii, toate elementele care promovează desidențele, se temperează, se îmblânezesc și servesc la stimularea progresului vieții bisericești.

Iubirea naște și întregesc în viața bisericească, pacea și armonia esențială staționară ura, cearta și toate împrejurările care duc la desbinarea vieții bisericești. Iubirea — cu toate calitățile ei minunate reliefate în imnul ce i-l-a închinat sf. Apostol Pavel — este mama bună care zămlește și alimentează continuu duhul irenic în viața bisericească, cel mai prielnic mediu pentru strângerea rândurilor risipite. La flacăra duhului irenic desfigurările adevărate autentice creștin se redresează prin discuții locale și luminoase; separatismul agresiv — împreună cu individualismul, exclusivismul și particularismul pe care îl dă naștere — se reduce considerabil; autoexaltarea și fanatismul se topește în harul iubirii de Hristos și deadevăr. Acest duh mijlocește seninătatea olimpică necesară discuțiilor rodnice, spiritul prielnic concesiunilor sănătoase și temei pe care se poate zidi temelnic înfrățirea, ce duce la mărturisirea — prin credință și faptă — unitară și curată a lui Hristos.

Problema unirii Bisericii nu este atât o problemă de discuție teologică sau de tehnică a politicii bisericești, cât mai ales una de duh. Drept aceea, să ne rugăm Tatălui ceresc să reverse în sufletele noastre, duhul irenic care deschide larg drumul spre unirea bisericească dorită.

Preot Dr. CORNELIU SÂRBU

## INFORMAȚIUNI

Demisie. I. P. S. Sa Mitropolitul Tit Simeodrea și-a dat demisia din scaunul mitropolitan al Bucovinei.

Universitatea din Iași, și politehnica de acolo, se vor redeschide în ziua de 1 April 1945 în orșul Iași.

Politehnica din Timișoara este autorizată să primească înscrierea de studenți, în numărul până la 120, în anul întâi; acești studenți vor urma paralel cu studenții ordinari.

Aniversare. Comisarul pentru afacerile străine ale Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice dl Venceslau Mihailovici Molotov, împlinind vârsta de 55 de ani, a fost sărbătorit în toată Uniunea sovietică. Dl Molotov este un vechi și valoros colaborator al Mareșalului Stalin și unul dintre organizatorii statului politic actual, ale cărui interese le reprezintă cu mare talent și deosebit succes. Neamul românesc nu va uita niciodată declarația înaltului Comisar Molotov, că marele nostru vecin dela răsărit este sincer apărător al ființei etnice și al independenței naționale a României. Omagiile noastre distinșului bărbat politic, care la încheierea armistițiului din 12 Sept. 1944 a contribuit la asigurarea refugrii țării noastre.

† Pr. Ilie Paștină, refugiat din Ardealul de Nord, pe care l-a dorit și iubit atât de mult, s'a sfârșit din viață în seara zilei de 15 Februarie 1945 după o scurtă și grea suferință, în vârstă de 57 de ani, și a fost înmormântat în cimitirul Sf. Gheorghe din Pitești, Sâmbătă 17 Febr. 1945. Odihnească cu dreptul!

Preotul Ioan Șipoș, pensionar, fost paroh al parohiei Lunca, din protopopiatul Zarandului, a decedat în ziua de 3 Martie 1945. Dumnezeu să-l odihnească în corturile dreptilor!

† Msgr. Ioan Bădilă, în 28 Febr. a. c. s'a stins din viață monsemiorul Ioan Bădilă, demnitar papal și paroh al parohiei romano-catolice din Sibiu. Avea vârsta de 61 ani. Român neaoș, după naștere, dar fusese înstrăinat prin conștiință. Dumnezeu să-l odihnească!

Foamete și tulburări în orașele Germaniei, precum și manifestări pentru pace, se anunță din multe localități nemțești încercuite. Astfel la Breslau situația e cu totul disperată; locuitorii, mai ales femeii și copii, îngroziți de foame și frig, cer prin afișe apărute pe zidurile orașului, să se sfârșască odată cu războiul. Și toluși Himler cere acestor nenorociți să reziste cu orice preț...

## STIRI LOCALE

Predică în Catedrala din Sibiu

5. — Duminecă, în 18 Martie 1945 servesc: Cons. Ieronim Grovu, prot. Mihail Neagu și prof. Simion Radu; diaconii: Anatolie Scurtu și Simion Macarie. — Predică: prof. Simion Radu — La Oaștea Domnului predică Pr. Nicolae Constantin dela parohia Sibiu-Lazaret.

În tot postul Sfințelor Paști, Mercuri și Vineri la 9 a. m. Sfânta Liturghie înainte sfințită.

Conferință publică. Ministrul plenipotențiar, dl Vasile Stoica, va vorbi Duminecă, în 18 l. c., ora 17, în sala prefecturii județului Sibiu, despre: Legăturile noastre politice cu Statele unite nord-americane. Intrarea liberă.

Poșta Administrației Pr. I. M. în T. Binevoii a Vă interesa la Ol. P. T. T. deoarece de aici se expediază regulat.

## Preoțimea și ajutorarea ostașilor de pe front

Onoratul Minister al Cultelor a dat următorul

## Comunicat

În cadrul chetei inițiate de „Apărarea Patriotică” pentru venirea în ajutorul ostașilor de pe front, a văduvelor și orfanilor celor căzuți în luptă, ca și a soldaților din spatele frontului, Ministerul Cultelor cheamă întreaga preoțime — de toate confesiunile — din țară, să rostească în biserici, la toate slujbele ce vor face în timp de două săptămâni după primirea acestui comunicat, cu vântări ocazionale prin care să se sublinieze importanța acestui act de solidaritate românească, procedând apoi de îndată la colectarea ajutoarelor printre credincioși.

Despre sumele colectate se va încheia un proces-verbal în trei exemplare, semnat de preotul paroh și de doi delegați ai credincioșilor, iar sumele vor fi înalinate în termen de trei zile în felul următor:

De către preoții din provincie, la sediile Apărării Patriotice locale, cu un exemplar din procesul-verbal încheiat, al doilea exemplar trimițându-se direct Ministerului, iar al treilea rămânând în arhiva parohială.

Prezenta încunoștințare ține loc de ordin scris.

Din partea noastră dăm îndemn călduros Cucerniciei Preoțimi să sprijinească cu răvnă această frumoasă acțiune.

Sibiu, 19 Martie 1945

Consiliul Arhiepiscopesc